

PRIA AASTARAAMAT

2000 – 2005

Sisukord

1 PRIA kronoloogia

2 *See tundus nagu Mount Everest*

Intervjuu PRIA peadirektori Mati Kermasega

3 Alguses oli kergem kui praegu

Intervjuu PRIA peadirektori asetäitja Katrin Noorkõivuga

4 IT-süsteemid ja registrid on PRIA selgroog

Intervjuu PRIA peadirektori asetäitja Ahti Bleivega

5 Otsustasime Eestis üles ehitada uuelaadse struktuuri

Intervjuu Ivari Padariga (põllumajandusminister 25.03.1999 –28.01.2002)

6 Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti akrediteerimine

Põllumajanduse peadirektoraadi SAPARDi üksuse endine juht Alan Wilkinson

7 PRIA – ELi põllumajanduspoliitika elluviija Eestis

Toomas Kevvai, põllumajandusministeeriumi maaelu- ja kalanduspoliitika asekanter

8 PRIA personali areng 2000-2004

Kristiina Laas-Dobreva, PRIA teabe- ja arendusosakonna juhataja

Helle Saaremägi, PRIA personalibüroo juhataja

9 SAPARDi kogemus

Marje Leppik, PRIA finantsosakonna juhataja asetäitja

Anneli Kimmel, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja asetäitja

Taivo Kurvits, PRIA struktuurivahendite arvestuse büroo juhataja

Tauno Taska, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja asetäitja

10 Toetusskeemide haldamise areng on olnud tormiline

Andrus Rahn, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja

Ly Lobjakas, PRIA finantsosakonna juhataja

Tea Tuulberg, PRIA toetuste osakonna juhataja asetäitja

Karina Kenk, PRIA siseauditi osakonna juhataja asetäitja

11 *Tagasivaade registrite arengule*

Teet Eomäe, PRIA registrite osakonna juhataja

12 *PRIA arendustööd ja partnerid*

Jaanus Hämmal, PRIA arendusnõunik

13 *PRIA info on avalik*

Heli Raamets, PRIA pressinõunik

14 *PRIAst ei saa üle ega ümber*

Heino Laiapea, Maalehe ajakirjanik

15 *Toetusraha on olnud suureks abiks*

Intervjuu Jaanus Murakaga, TÜ E-Piim

16 *Noor asutus on teinud ära suure ja eduka töö*

Intervjuu Torgu vallavolikogu esimehe Mihkel Undrestiga

17 *Suur kollane kombain*

Intervjuu esimese SAPARDi toetuse saaja Erki Oidermaaga

PRIA kronoloogia

31. märts 1998	Eesti alustas liitumisläbirääkimisi
kevad 1998	PRIA eelkäija maksis välja esimese ühikutoetuse (piimalehmatoetuse) Eestis
21. juuni 1999	SAPARDi regulatsioon Euroopa Nõukogu poolt (1268/99)
27. juuni 2000	president kuulutas välja Vabariigi Valitsuse seaduse muudatuse, mille alusel moodustati põllumajandusministeeriumi valitsusalas uus amet – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni
suvi 2000	Amet
21. juuli 2000	teraviljatoetuse menetlemine
4. august 2000	põllumajandusminister kinnitas PRIA põhimääruse määrati teenistusse esimesed PRIA ametnikud
11. september 2000	alustas tööd PRIA peadirektor Mati Kermas
1. oktoober 2000	võeti kasutusele põllumajandusloomade register
11. oktoober 2000	Riigikogus võeti vastu “Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus”
17. november 2000	Maaelu Arengukava kinnitamine Euroopa Komisjoni poolt Põllumajanduse ja Maaelu Programmina
2000	
jaanuar 2001	PRIA rahvuslik akrediteerimine
18. aprill 2001	Mitmeaastase rahastamise ratifitseerimise seaduse kinnitamine Riigikogu poolt
15. juuni 2001	SAPARD-Agentuuri akrediteerimisotsuse allkirjastamine Euroopa Komisjoni poolt
19. juuni 2001	Vabariigi Valitsus kinnitas SAPARDi toetuse taotlemise, taotluse menetlemise ja toetuse maksmise korra
10. juuli 2001	PRIA kolis Narva mnt 3 asuvasse uude majja
16. juuli 2001	algas SAPARDi toetuse taotluste vastuvõtt 19.-20. juuli 2001
9. august 2001	PRIA korraldas SAPARDi teemalise rahvusvahelise seminari esimene SAPARDi taotluse rahuldamise otsus (toetuse määramine)
5. september 2001	esimese SAPARDi toetuse väljamaksmine Erki Oidermaale kombaini ostmiseks
18. september 2001	asutati põllumajandustoetuste register
7. september 2001	EL delegatsiooni Eestis suursaadik John Kjaer, põllumajandusminister Ivari Padar ja SAPARD-Agentuuri juhataja Katrin
2001	Noorkõiv külastasid esimest SAPARDi toetuse saajat Erki Oidermaad
2001	PRIAs menetleti 14 toetust, väljamaksete summa oli 288 744

	989 krooni
kevad-suvi 2002	viidi läbi poole Eestile aeropildistamine
1. oktoober 2002	võeti kasutusele põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register
3. detsember 2002	esimene doonoripäev PRIAs
27. detsember 2002	7120 loomaomanikule saadeti piimakvoodi taotlusvormid
märts 2003	ilmus esimene PRIA infoleht "PRIA Uudised"
1. aprill 2003	algas esimene piimakvoodi aasta
juuli 2003	PRIA kontrollis pindade vastavust GPSiga (teraviljatoetuse kohapealne kontroll)
1. oktoober 2003	algas põllumaade deklareerimine
12. aprill 2004	lõppes põllumaa deklareerimine, kirja pandud põllumassiivide kogupindala on 1,1 miljonit hektarit
26. aprill 2004	PRIA alustas struktuuritoetuste taotluste vastuvõtuga
1. mai 2004	Eesti liitus Euroopa Liiduga
17. mai 2004	PRIA alustas pindalapõhiste toetustaotluste vastuvõttu (laekus üle 19000 taotluse)
mai 2004	PRIA hakkas väljastama impordi- ja ekspordilitsentse
juuli 2004	PRIA avas vihjetelefoni
27. august 2004	PRIA maksis välja esimese eksporditoetuse, mis läks TÜ E-Piimale Taisse 500 tonni lõssipulbri eksportimise eest
2004	aasta jooksul maksti kokku 1,8 miljardit krooni toetusi
2004	detsembri kahe viimase nädala jooksul maksis PRIA välja ainukese makseagentuurina uutest liikmesriikidest kõik otsetoetused (üle miljardi krooni)
veebruar 2005	PRIA ostis sekkumiskokkuostu esimese partii teravilja
mai 2005	PRIA ostis sekkumiskokkuostu esimese koguse võid
mai 2005	PRIAle omistati tiitel Aasta Eurooplane
juuli 2005	PRIA saab viie aastaseks

See tundus nagu Mount Everes

Intervjuu PRIA peadirektori Mati Kermasega

Missugune on sinu esimene PRIAga seonduv mälestus?

See on sellest ajast, kui ma ei olnud veel PRIAs tööl, aga läbirääkimised ministeeriumiga juba käisid. Ühel 2000. aasta augusti lõpu päeval tulin Kreutzwaldi tänavasse, kus PRIA tollal asus. Kuna ma töötasin maavalitsuses, kus olid uhkelt renoveeritud ruumid, siis PRIAsse tulles sattusin hoopis teise keskkonda. Osa kabinette oli küll renoveeritud, kuid koridorid jätsid nutuse mulje. Ja see esimene kohtumine. Mäletan, et Kristel (tollane personalijuht) küsis: “Kas sa kohvi tahad?” Mina ütlesin, et mul on ükskõik ja selle peale ütles Kristel, et siin tuleb väga konkreetseid otsuseid vastu võtta ja siin ei saa vastata, et ükskõik. Sa kas tahad või ei taha kohvi. Tööle tulin 2000. aasta 11. septembril. See oli esmaspäev ja siis toimus igal esmaspäeval põllumajandusministri juures kõigi allasutuste juhtide kohtumine. Esimese asjana sõitsingi kohe Tallinna ministri juurde, kus mind tutvustati.

Mis oli algul kõige raskem?

Kõige raskem oli tegelikult see, et nüüd olin asutuses esimene mees. Levis ka kuuldus, et ma olen väga suur suitsetamise vastane ja võtvat kasutusele igasugused šantaažid. Mulle tundus, et selline maine käis minuga kaasas. Praegu, kui on edastatud väga palju infomaterjali, siis tundub kogu toetuste süsteem loogiline ja suhteliselt lihtne. Aga 2000. aastal sellist materjali ei olnud. PRIA alustas tööd selles osas, et informeerida taotlejaid ja üldse ühiskonda. Ja kuna ma ei olnud selle valdkonnaga kokku puutunud, siis oli esialgu kõik väga keeruline ja arusamaatu. Kuna Katrin ja Ahti olid tööga juba kursis, siis ei jäänud mul muud üle, kui neid usaldada ja tasapisi ennast asjaga kurssi viia. Kui ma olin kuu juba töötanud, mõtlesin, et küll ma kaks nädalat tagasi olin ikka rumal. Kui ma olin kaks kuud töötanud, siis mõtlesin, et küll ma olin kuu aega tagasi naiivne. Kui ma olin kolm kuud töötanud, siis mõtlesin, et nüüd on mul hoopis parem tase, millest ma paar kuud tagasi unistadagi ei osanud jne.

Ühtepidi tundsin omal nahal, et toimub areng ja teistpidi tundus, et ettevalmistustöö sellises kohas töötamiseks oli jäänud nõrgaks.

Miks sa töötad ikka veel PRIAs?

Ma ei oska sellele vastata ja kui vastaksin, siis ei tunduks vastus siiras. Töötasin enne maavalitsuses ja tahtsin töökohta vahetada, kuna mul hakkas seal igav. Läksin magistriõppesse, et hoida end vormis, ja siis tekkis ka PRIA variant. See tekitas minus algul suure närvipinge ja mõtlesin, et peaks ma PRIAs kuus kuudki vastu. Seadsin endale ka maksimumprogrammi – kaks aastat. Varsti saab viis aastat täis ja minu emotsioon on käinud üles-alla, aga põhiline, mis on jõudu andnud, on see, et organisatsioon on selle aja jooksul kogu aeg edasi arenenud. Arenevas keskkonnas leiad, et arenevast organisatsioonist jääb ka endale midagi külge ja see on üks siia jäämise põhjus.

Kuidas hindad PRIA arengut?

PRIA puhul tuli üles ehitada üle Eesti süsteem, et inimesed saaksid võimalikult oma kodukoha lähedal toetust taotleda. Kui algul alustasime igas maakonnas ühe-kahe inimesega, kes said kuskil toanurgas töökoha, siis eesmärk oli üles ehitada piirkondlik võrgustik. Laias

laastus võib öelda, et PRIA on kaks poolt. PRIA ei oleks ju PRIA, kui ei oleks seda piirkondlike büroode võrgustikku. PRIA piirkondlikud töötajad on teinud sellise PRIA, nagu me seda tunneme. Praegusel hetkel võib küll öelda, et paaris-kolmes maakonnas on juba ruuminappus. Igas maakonnas töötab meil kuus-seitse inimest, ainult Hiiumaal on vähem. Neile on tagatud enam-vähem korralikud ruumid ja meie kliendid teavad, et igas maakonnas on PRIA büroo.

Kui ma siia tööle tulin, siis töötas PRIAs 60 inimest ja ma võtsin endale ülesande iga päev suhelda seitsme-kaheksa inimesega, et siis saan nädala jooksul iga inimesega natuke lähemalt tutvuda. PRIAs töötab nüüd ligi 350 inimest ja eriti suur kasv oli 2004. aastal, kui seoses ELiga liitumisega lisandus üle 100 inimese. Pean nüüd paraku tunnistama, et ma ei suuda enam suhelda nii paljudega nagu 2000. aastal. Organisatsioon on kasvanud töötajate arvu poolest ja ka kohustusi on algusajaga võrreldes väga palju juurde tulnud. Kui me vaatame algusaastaid, siis piimalehmatoetus oli ju supertoetus, seda taotles ligi 3000 inimest rohkem kui sajale tuhandele lehmale ja toetussumma oli üle 100 miljoni krooni. See tundus nagu Mount Everest, mida me vallutanud oleme. Aastal 2004 maksime pindalatoetustena välja miljard krooni kokku mitmeteistkümnemale tuhandele inimesele, kellele tuli ka raha üle kanda. Aga enne seda pidid toetussummad ja käskkirjad olema kontrollitud ja ka taotluste andmed tuli üle kontrollida. Selleks, et selle süsteemi suurust mõista, tuleb selles ise sees olla.

Kas sulle meenub mõni naljakas lugu PRIAga seoses?

Tegelikult saab PRIAs iga päev nalja, aga seda on kontekstist väga raske välja rebida. Kui oled PRIAs sees, siis saad asjale pihta.

Aga mõni meeldejääv sündmus PRIA ajaloost?

Kõigepealt meenub mulle SAPARDi käivitamine 2001. aasta juulis. Kui SAPARD programm hakkab nüüd lõppema, siis tundub kõik ilusam, kuid 2001. aasta tõeliselt kuimal suvel olid SAPARDi käivitamisel suured pinged Eestis. Kui varem oli makstud põllumeestele kapitalitoetust, siis paaril viimasel aastal ei olnud seda toetust makstud, kuna kohe-kohe pidi SAPARD käivituma. Kuid kogu protsessi ettevalmistus ja menetlus oli hoopis teise kvaliteediga kui varasematel toetustel. Sellega, et nõutakse kvaliteedihüpet taotluste menetlemisel, olime kursis meie ja põllumajandusministeerium. Taotlejad ja ühiskond ei olnud selleks valmis. Kui taotluste vastuvõtt pihta hakkas, siis ei hakanud esialgu kohe taotlusi tulema. Seepeale leiti, et SAPARDi programmil on tuhat viga. Väga palju oli umbusklikke, kes arvasid, et see ei käivitu üldse. SAPARDi käivitamine ongi esimene suurem ja meeldejääv sündmus.

Mille poolest erineb PRIA teistest valitsusasutustest?

PRIAle on usaldatud küllaltki tähtis roll kogu maaelu edendamisel, aga üllataval kombel satume sageli üldsuse tähelepanu alla, kuigi tegeleme suhteliselt kitsa sektoriga. Põllumajandusega tegeleb ju ainult mõni protsent Eesti elanikkonnast. See ütlus, et kus on suur raha, seal on suured pinged ja kus on väga suur raha, seal on väga suured pinged, peab paika.

Mille üle tunned eriti uhkust?

PRIA kui terviku ühine saavutus on see, et Eestis on üles ehitatud selline toetuste administreerimise süsteem, millega võime rahul olla ja mida ei peaks häbenema ka teistele näidata ja tutvustada nii Eestis teistele asutustele kui ka väljaspool Eestit. Tegelikult on põhjust uhkust tunda kogu taotlusskeemi ülesehitamise, info levitamise, taotluste vastuvõtmise üle ja nii edasi, kuni toetuste väljamaksmiseni. Kui üks osa

sellest tervikust välja võtta, siis see ei oleks enam see süsteem ja see ei oleks PRIA.

Me oleme juhtkonnas väga erinevad isiksused ja ka see on väärtus.

Millisena kujutad ette PRIAt viie aasta pärast?

Viis aastat on väga pikk periood, siis on aasta 2010. Teistpidi läheb aeg kindlasti väga kiiresti. Arvan, et töötajaskond ei suurene oluliselt. Meie IT-süsteemid on saavutanud stabiilsuse ja tänu sellele, et kollektiiv on muutunud püsivamaks, on olnud võimalik tõsta nende professionaalsust. Usun, et oleme endisemast professionaalsemad, omame kõrgemal tasemel infotehnoloogiat ja mõistame toetuse taotlejate soove paremini. Ma ei usu, et toimub suur kannapööre. Aastal 2010 ei ole väline külg enam nii oluline, kui see oli algusaastatel. PRIA ei ole kindlasti enam sellises faasis, kus peame pidevalt tõestama seda, kes me oleme ja kui hästi me tööd teha oskame. Need valukohad on läbitud.

Kuidas sa iseloomustaksid ennast ülemusena?

Ma arvan, et olen selles suhtes läbi teinud küllalt suure arengu. Filosoofiliselt vastates – varem mõtlesin, et annan endast nii palju ja näen nii palju vaeva, aga õnne ikka ei ole. Kuid ma arvan, et tasu ja õnn ei peagi kohe tulema. Vahel mõtlen, et miks see asi läks nii ja miks teine asi teisiti. Aga asjad loksuvad ise paika, kui on õigesti käitunud. Ei tohi petta teisi ega ka ennast. Kui ühel hetkel leian, et asi ei ole nii, nagu tahaks, siis olen ise kusagil valesti käitunud. Minu kreedo on eeldada, et töötajad teevad asju parimal moel ja parimal viisil ja siis lahenevad ka kõik probleemid.

Kuidas maandad tööpingeid ja millega tegeled vabal ajal?

Kui lõpetasin keskkooli, siis seadsin endale kolm eesmärki: saada teaduste kandidaadi kraad (tollel ajal ei antud magistrikraadi), käia *Rolling Stonesi* kontserdil ja külastada esimeste kaasaegsete olümpiamängude staadionit Ateenas. Tänapäevaks on kõik need kolm unistust täitunud. Raske muusika, sport ja ning analüüsiv suhtumine on need, millega tegeled vabal ajal ja kui saan nende asjadega tegeleda, siis olen rahul ja õnnelik.

Alguses oli kergem kui praegu

Intervjuu PRIA peadirektori asetäitja Katrin Noorkõivuga

Milline on sinu esimene PRIAga seonduv mälestus?

Oli aasta 1998, kui Renaldo Mändmets, rahandusministeeriumi kantsler, rääkis, et enne ELiga liitumist tuleb luua selline asutus, mis hakkab ELi toetusraha jagama. Renaldo oli käinud Saksamaal ja Iirimaa ning näinud sealseid makseagentuure ja seda, kuidas põllumajanduspoliitikat ellu viiakse. Samas hakati Eestis 1998. aastal esimest korda maksma otsetoetusi ja selleks oli vaja teada infot loomade ja pindalade kohta. Aga kuna loomad olid

registreeritud Jõudluskontrolli Keskuses (JKK) ja JKK asus Tartus, siis oligi põhjus uus asutus Tartusse luua. Teine põhjus oli see, et väljaspool pealinna oli kohalikke büroosid logistiliselt lihtsam ja odavam juhtida.

Kuidas sai nimeks PRIA?

Nimi tuli väga lihtsalt. Aastal 1998 moodustati JKK baasil Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskus (PRIK). Arengut nähti eelkõige põllumajandusregistrite põhjal ja sõna “informatsioon” pandi ka sinna, sest jagatakse ju infot. Sellest ka selline nimi – PRIK. PRIA nimi sai juba tuletatud PRIKist ja kuna tuli teha valitsusasutus, sai keskusest amet (PRIA).

Kuidas sattusid PRIAsse tööle?

Aastal 1999 saadeti mind rahvusliku eksperdina Euroopa Komisjoni juurde stažeerima ja just sel ajal hakkas komisjon SAPARDit välja töötama. Sattusin täpselt sinna üksusesse, kes seda välja töötab, nii et ma sain kohe algul kogu informatsiooni SAPARDi ülesehituse kohta ja mida riigil selle programmi elluviimiseks teha tuleb. Kuna ma tahtsin Tartusse elama asuda, siis nii see välja kukkuski.

Miks sa PRIAsse jäänud oled?

Võin julgelt öelda, et olen PRIA ülesehitamise juures olnud algusest peale. PRIA on nagu minu laps ja ma ei saa ju teda maha jätta. Ka töö ei ole kordagi nende aastate jooksul veel ammandanud, PRIA on pidevalt edasi arenenud.

Mis oli alguses kõige raskem?

Kui tagasi vaadata, siis mina arvan, et praegu on raskemgi kui alguses. Mul ei tule ühtegi tõsist raskust meelde. Mõned nüansid olid, mida oli keeruline erinevate ministriumitega kooskõlastada. Keskkonnaministrium oli üldse seisukohal, et sellist asutust nagu PRIA ei ole mõtet luua, kuna sellised institutsioonid on Eestis juba olemas ja uued ülesanded tuleb lihtsalt asutuste vahel ära jagada.

Vaidlused olid ka selles osas, kuhu viia otsustustasand, kas see peaks olema tsentraliseeritud või igas piirkonnas eraldi. Jõuti seisukohale, et esialgu on kõige õigem teha otsused

tsentraliseeritult, kuna kõigisse töötajatesse tuleb juurutada ühesugune mõtlemine, ja võib-olla tulevikus saab otsustamise madalamale tasandile viia.

PRIA käivitamise ajal oli niivõrd tugev põllumajandusministri ja valitsuse toetus, et kõik raskused said tänu neile ületatud. Ministriumiga oli ülihea koostöö.

Praegu on keerulisem ja raskem, kuna PRIA loodi tegelikult selleks, et administreerida eelstruktuurivahendit SAPARD. See oli Eesti jaoks väga tähtis, kuna tegemist oli suurte summadega ja Eesti riik ei olnud ise põllumajandust nii suurte summadega toetanud. Selge oli ka see, et pidime hakkama üles ehitama institutsiooni, mille edaspidiseks suunaks pidi saama ELi põllumajandustoetuste jagamine. Küll aga ei olnud arvestatud seda, et PRIA peab hakkama tegelema kõikvõimalike kalandusmeetmetega ja riigi enda selliste toetustega, mis ei puuduta otseselt registreid. Hiljem öeldi, et kui selline asutus on olemas, siis tulebki iga uus toetusmeede PRIA ülesandeks anda. Sellega on asutus paisunud liiga suureks, kohustusi tuleb

liiga palju ja nendega hakkamasaamine tekitab raskusi. Seetõttu ongi praegu palju keerulisem aeg. Ma hindan, et algus oli kergem, kui on praegu.

Aga SAPARDi ettevalmistus? Varem ei olnud Eestis ju ühtegi

sellist ELi toetust?

SAPARDit ei olnud võimalik tõesti kuskilt kopeerida – varem ei olnud kordagi ELi maksumaksja raha jagatud väljaspool Euroopa Liitu. Makseagentuur on kõikides liikmesriikides ja makseagentuuri funktsioonid ning kriteeriumid olid teada. See, kuidas menetleda SAPARDi skeemi, oli ainukordne juhtum, sest kõik teised vanad liikmesriigid olid rakendanud küll investeringutoetusi, kuid hoopis teiste regulatsioonide alusel, mis lihtsustatult öeldes olid kerged regulatsioonid. Liituvatele riikidele anti küll võimalus raha saada, aga seati ka karmimad kriteeriumid.

Näiteks üks makseagentuurile esitatav nõue oli see, et kõikide tegevuste jaoks peavad olema kirjalikud protseduurid. Vaatasime Austria, Iirimaa ja Soome materjale, et teada saada, millised ühed protseduurid välja näevad. Kui ma esimest korda kontrolli osakonna protseduure nägin, olin ka ise jahmatanud – et tõesti on võimalik nii detailselt nõuded kirja panna. SAPARDi protseduure oli kokku ligi 500 lehekülge ja komisjonile esitamiseks pidi see kõik olema ka inglise keelde tõlgitud, mis tegi asja veel keerulisemaks.

Pidime väga täpselt jälgima ELi ettekirjutusi, sest iga väiksema kõrvalekalle oleks tähendanud, et me poleks tunnustust saanud. Euroopa Komisjon tunnustas, et kõik vajalikud süsteemid on loodud ja riik suudab ELi raha jagada. Võib öelda, et SAPARD on *home-made*.

Kuidas SAPARDi süsteem PRIAs üles ehitati?

Me lähtusime väga lihtsast põhimõttest – iga toetuse puhul tuleb alati taotlused vastu võtta, registreerida, kontrollida ja lõpuks toetused arvestada ning välja maksta. Sellest lähtuvalt sai määratud põhilised osakonnad: toetuste, kontrolli, registreerimise ja finantsosakond. Ülejäänud üksustel on toetavad funktsioonid: raamatupidamise, personali-, majandus- ja infosekretäribüroo. Kõik teised osakonnad on loodud vastavalt vajadusele. IT-osakond oli küll algusest peale olemas, kuid see on suurenenud märgatavalt, sest toetuste menetlemisel on infotehnoloogial suur osatähtsus.

Missugused on olnud viie aasta jooksul suuremad muutused?

Esimeses etapis anti meile ette tingimused, millele makseagentuur, ehk siis PRIA peab vastama. Selleks, et need tingimused täita ja et taotlejad hakkaksid võimalikult kiiresti raha saama, tegime kõik suhteliselt tsentraliseeritult ja määratlesime väga täpselt iga töötaja kohustused. Esimeses etapis alustasime väikse meeskonnaga, mida siis järjest suurendasime. Kõik töötajad pidid väga täpselt teadma, missugust lõiku nad täidavad.

Teine etapp on see, milles me oleme praegu. PRIA ei ole üles ehitatud ainult selleks, et täita makseagentuurile seatud tingimusi. Meie ülesanne on jagada Eestile eraldatud toetusraha nii, et põllumajandus-, kalandus- ja maaelusektor sellest kasu saaks. Oleme viimastel aastatel hakanud rohkem vaatama, mida meie kliendid soovivad. Teeme uuringuid, millest selgub, mida saaks paremini teha ja mida meile ette heidetakse. Praeguses etapis peame leidma tasakaalu – peame täitma meile seadusega pandud nõudeid, aga toetusraha jagades tuleb ka

vaadata, et sektor saaks sellest maksimaalselt kasu. Kui me selle tasakaalu saavutame, siis oleme jälle ühe arenguetapi lõpetanud.

Mis juhtub PRIAga viie aasta jooksul?

Ma arvan, et väga palju enam ei juhtu. Oleme mingil määral saavutanud tasakaalu. Tegelikult on ka tänasel hetkel taotlejad meiega üldjuhul rahul. 2007. aastal algab ELis uus programmeerimisperiood ja arvan, et siis oleme me samasuguses seisus nagu täna, maadeldes esimesi aastaid põllumajanduspoliitika uue reformiga. Täpselt viie aasta pärast peame suutma uue põllumajanduspoliitika ellu viia. Ma ei usu, et

poliitika muutub selliseks, et teaksime ette, mida viie aasta pärast täpselt teha tuleb ja saaksime seda juba nüüd ette valmistama hakata. Arvan, et viis aastat on nii lühike aeg, et saame selle ajaga vaid küpsemaks. Loodan, et paljud PRIA töötajad on jäänud paigale ja oleme saavutanud pädevuse. Kliendid võivad meile helistada ja küsida ning me peaks oskama neid aidata ja suunata jne. Praegu jääme me tihtipeale nende asjadega hätta, kuna oleme liiga vähe uusi meetmeid rakendanud ja meil puudub kogemus.

Mida sa ütleksid põllumeestele, kes kurdavad, et PRIA kehtestab keerulised toetuste tingimused ja avalikustab need liiga hilja?

Mitmetel seminaridel kohtun väga paljude ettevõtjatega – üldiselt teatakse, et toetuste tingimused ja määrused on põllumajandusministeeriumi ülesanne ning PRIA on ainult rakendaja. Olen täiesti nõus sellega, et lähema viie aasta jooksul peame saama koostöö põllumajandusministeeriumiga nii sujuvaks, et kõik toetuste tingimused oleksid võimalikult vara teada.

Kas sulle meenub mõni naljakas seik seoses PRIAga?

Meenub see, kui 2000. aasta juunis toimus PRIA asutamiseks vajaliku seaduse muudatuse vastuvõtmine ja juhtus nii, et põllumajandusminister ei saanud oma uut loodavat ametiasutust Riigikogus kaitsta, kuna oli välislähetuses. Tookord asendas põllumajandusministrit keskkonnaminister, kes oli vahetult enne seda teatanud, et ta ei toeta PRIA loomist. Saatuse ironiana pidi just tema Riigikogu ees PRIA loomist kaitsma.

Meenub ka üks seik ELi audiitoritega sellest ajast, kui PRIAt SAPARDi jaoks akrediteeriti. Kui finantsosakond oleks kasutanud Interneti, siis oleks ELi esitatavad turvanõuded olnud nii kõrged, et me ei oleks saanud oma süsteemi valmis. Seetõttu väitsime audiitoritele, et finantsosakonnas puudub Internet. Käisin finantsosakonna töötajatele meelde tuletamas, et nad ei saadaks Komisjonile ühtegi e-kirja. Ja iga kord enne ELi audiitorite tulekut käis meie enda siseaudit finantsosakonnas Interneti-juhtmeid arvutitelt välja tõmbamas - kõik selleks, et akrediteerimine edukalt läbida.

Milliste saavutuste üle kõige rohkem uhkust tunned?

Selle üle, et me PRIA üldse lõime ja hakkasime Euroopa raha jagama. SAPARDi akrediteerimine on suur saavutus, seda näitab ka fakt, et Eesti oli küll pärast Bulgaariat teine riik, kes akrediteeritud sai, aga pärast meid tuli ikka tükk tühja maad, enne kui järgmine akrediteering anti. Samas oli meie puhul harukordne see, et akrediteeringu saime juuni keskel,

juulis alustasime taotluste vastuvõttu ja septembris tegime juba esimese väljamakse. See oli esimene väljaspool Euroopa Liitu

tehtud makse.

Teine saavutus on see, et me olime mullu ainuke uus liikmesriik, kes kõige suuremad põllumajandustoetused tootjatele välja maksis.

Kuidas iseloomustaksid ennast ülemusena?

Eks teised oskavad alati paremini iseloomustada, aga ma arvan, et ma vihastan sama kiiresti, kui leebun. See on lihtsalt minu iseloomuomadus. Kõige rohkem hindan ma pühendumist ja selliseid inimesi, kellest on näha, et nad teevad südamega oma tööd. Kõik, mis ma teen, teen südamega. Sellepärast ma saan vahel kurjaks ja ärritun, kui ma näen lohakust ja on näha, et inimene pole asjasse süvenenud.

Mida sa vabal ajal teed, kuidas sa tööpingeid maandad?

Minu jaoks on sõbrad kõige olulisemad. Pealtnäha paistan selline inimene, kes suhtleb hästi palju. Minu jaoks ei ole mingi probleem teha seminaridel ettekanne ja ma ei pabista enam, aga ma ei tunne seal ennast hästi ja tahan ruttu ära saada. Lähen istun pigem oma sõpradega järve ääres ja vaatan päikeseloojangut.

Teen meelsasti ka sporti. Olen käinud 2-3 korda nädalas jooksmas. Talvel meeldib mulle väga suusatada, Tartust on hea sõita Otepääle või Haanjasse. Mulle meeldib looduses olla. Meeldib oma maakodus Mõnistes käia, kus mul on täielik privaatsus, kus pole ühtegi inimest lähema kahe kilomeetri raadiuses. See on tõeliselt mõnus lõõgastus.

Lapse olen võimalikult sageli igale poole kaasa võtnud. Ta oli üheksakuune, kui ma tagasi tööle läksin, ta on olnud hästi tubli. Aga nüüd on ta juba suur tüdruk ja käib koolis. Selles suhtes on Tartus mõnus elada, et kool on kodust 10-minutise jalutuskäigu kaugusel. Tartus on mõnusam elada kui Tallinnas, kus ma ise olen üles kasvanud.

IT-süsteemid ja registrid on PRIA selgroog

Intervjuu PRIA peadirektori asetäitja Ahti Bleivega

Kuidas sattusid PRIAsse tööle?

1997. a sügisel asusin tööle Jõudluskontrolli Keskusesse (JKK). Siis muudeti JKK Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Keskuseks (PRIK). 2000. aastal, kui loodi PRIA, eraldati uuesti JKK ja osa PRIKist läks PRIAks üle, mille tulemusena jagati vara ja inimesed. Lahutatud asutused konkureerisid töötajatele, eriti just IT-inimestele, et kes mis asutusse tööle asub. Vara ja inimeste kahte lehte löömine

tekitas pingeid, ega asi päris lihtsalt ei läinud.

Minu PRIAsse sattumine oli täiesti loomulik asjade käik. Ma olin käsi- ja jalgupidi olnud seotud juba IAKSi (Integreeritud Administratsiooni ja Kontrolli Süsteem) ning põldude registri ja infosüsteemide ettevalmistustöödega. Need olid minu töövaldkonnad PRIKis.

Mati tulekuks olin jõudnud täita ka kuu aega PRIA peadirektori

kohustusi.

Miks Sa ikka PRIAsse jäänud oled?

Siiani on huvitav olnud ja töö on pinget pakkunud. Ei ole paigaltammumist ja vana asja ülekordamist. Kogu aeg on toimunud areng ja seda jätkub kindlasti veel mõneks ajaks. Aga usun, et mingi hetk hakkavad asjad sissetallatud radadele minema.

Missugused on olnud viie aasta jooksul suuremad muudatused?

PRIA loomisel oli põhiülesanne pidada loomade registrit, administreerida Eesti toetusi ja SAPARDiga tegelda, kuid Eesti toetuste administreerimine toimus juba JKK ajal. Seega olid olemas algelised infosüsteemid toetuste administreerimiseks, mis olid meie oma programmeerijate tehtud. Piimalehma- ja teraviljatoetus olid kaks esimest ja selle aja kohta suhteliselt suurt toetust. Infosüsteemid olid algelised ja puudusid kogemused. Arvan, et arvestades toetuste keerulisi nõudeid, ei oleks algeliste programmidega neid praegu võimalik administreerida. Kui selles osas arengut võrrelda, siis süsteemid on praegusel hetkel palju komplekssemad, keerulisemad ja täidavad ka rohkem funktsioone – kõik need ristkontrollid ja erinevad asjaolud, mida tuleb silmas pidada ühe või teise toetuse juures. PRIAs teeme praegu ise väga vähe tarkvara. Julgen väita, et tarkvarade efektiivsus on kõvasti tõusnud. Ka infosüsteemide hulk on aasta-aastalt kasvanud.

Mis registritesse puutub, siis 2000. aastal põldude registrit peaaegu ei olnud. Kasutasime omaaegseid kolhoosi kaarte, nn “lehmanahku”, see ei olnud register. Kõigil põldudel olid küll mingid numbrid aga süsteem kui selline oli nõrk. Viie aasta jooksul on meie põldude register jõudnud Euroopa tasemele ja ka veebilehel on kaardid olemas.

Loomade register loodi ametlikult 2000. aastal. Loomade registris kasutame siiani 1999. aastast pärinevat infosüsteemi, mida on täiendatud ja mõned osad välja vahetatud. Käesoleval aastal tahame selle täielikult välja vahetada.

Kuidas on muutunud märgistatud loomade arv?

Kui piima hind Vene kriisi ajal kukkus, läks ka loomade arv alla. Nüüdseks on loomade arv jälle tõusuteel – toetuse saamiseks tuleb loomad märgistada. Mõningad probleemid on dokumentide õigeaegse esitamisega. Seetõttu ei olegi meie register täisfunktsionaalne. Register ei saa olla täisfunktsionaalne, kui inimene ei ole meile andmeid õigel ajal esitanud ja registriandmed ei ole seetõttu õiged. Seepärast soovitasid Euroopa kontrollid võtta kasutusele veisepassid. Meie ega ka loomaomanikud ei ole veisepasside üle õnnelikud, see on ju lisatöö. Kui register ei väljenda kõiki andmeid, siis vähemalt see loomapass, mis on inimese juures, peab neid kajastama.

Samas on näiteks Iirimaa täiesti funktsionaalne loomade register ja ka neil on loomade passid. Seal on palju talusid ja pass on paber, mis näitab, et loom kuulub talunikule. Kui minna loomaga oksjonile, on see tõend looma kohta. Passi on harjutud kasutama ja süsteem toimib. Loodetavasti jõuame meiega nii kaugele.

Aga toetuste registri osa?

See loodi aastal 2001, on sisult klientide register. Kuigi seal on ka andmed makstud toetuste kohta, mida korjame kokku erinevatest infosüsteemidest. Algusaastatel jäi klientide arv 6000–7000 piiridesse. Klientide arv kasvas hüppeliselt sellest hetkest, kui maade deklareerimine lahti läks. Praegu on registris üle 46 000 kliendi.

Mille poolest PRIA erineb teistest ametiasutustest?

Eelkõige nooruslikkuse poolest – me oleme ainult viis aastat vana asutus. Meil ei ole mingeid väga väljakujunenud stampe, tegeleme suhteliselt uuenduslike ideedega. Erineb ka personali vanuse poolest. Vanemates riigiasutustes on vanem personal. Meie töötajate keskmine vanus näiteks IT ja registrite osakonnas jääb 32–33 aasta kanti. Nooruslikkus on oluline, aga samas põhjustab ka palju probleeme – inimestel

pole kogemust, suhtlusoskusi on veidi vähevõitu jne.

Tõenäoliselt ei ole ühelgi teisel Eesti riigiasutusel niivõrd palju suuri infosüsteeme, kui PRIAl. Samuti arvan, et serverite park on meil Eesti riigiasutustega võrreldes üks

suuremaid.

Milliste saavutuste üle rõõmustad kõige rohkem?

Esimesena tulevad meelde põldude register ja uued ortofotod. Nende üle võib tõesti head meelt tunda, eriti kuna need said ka ELi auditilt heakskiidu. Nüüd võetakse seda kui loomulikku osa PRIAst, aga tegelikult on see suur töö olnud. Ja kui sellel aastal saab poole Eesti kohta uued ortofotod ja põllumassiivide kiht uuendatud, siis võib küll rahul olla.

Peab paika see, mis ELi kohta öeldud on: kui on korralik põldude register, siis on 70% pindalatoetuste administreerimisest juba tehtud. Ülejäänud 30% on taotluste vastuvõtmine, menetlemine, kontrollimine ja väljamaksmine. Mõned ei taha seda uskuda, aga minu arust peab see paika. Meelde on jäänud mestimisprojektid ja need eksperdid, kes meil PRIAs on pikemat aega olnud – sakslane, inglane, soomlane, väga erisugused ja huvitavad inimesed. Tänu nendele projektidele oleme saanud palju üldisi ja sisulisi teadmisi ELi kohta. Sealt on selgunud ka, kuivõrd erinevalt ühes või teises riigis makseagentuurid töötavad ja kui palju sisulist tööd tehakse. Kuni selleni välja, et määrustest saadakse erinevalt aru.

Kuidas sa kujutad ette PRIAt viie aasta pärast?

Kõik on seotud ELi ja Eesti põllumajanduspoliitikaga. On teada, et ELis viiakse ellu reformitud põllumajanduspoliitikat. Meil jäävad kõik need reformid hilisemaks, seega elame kogu aeg muutuste protsessis. Sellist aega, kui päris kõik oleks sissetöötatud ja iga aasta ei tooks muudatusi, ei tekigi. Nii et viie aasta pärast PRIA areneb endiselt. Arvan, et personali keskmine vanus on selleks ajaks tõusnud ja ilmselt osa

inimesi vahetunud.

Klientide jaoks on PRIAga suhtlemine muutunud mugavamaks. Näiteks taotlusi on võimalik kodust Interneti kaudu esitada. Kujutan elavalt ette seda, kuidas talunik istub laua taha, paneb oma ID-kaardi lugejasse, logib end PRIA infosüsteemi sisse, täidab mingi toetuse saamiseks vajalikud dokumendid, allkirjastab need digitaalselt, vajutab Enter-nuppu, ja võib rahul olla.

Järgmised kolm kuud saab ta e-postiga info selle kohta, millises staadiumis tema taotluse menetlemine parajasti on. Loomade registri puhul toimub sama asi – loomapidaja täidab Internetis vajalikud dokumendid.

Osa toetusi jätkub tõenäoliselt nii, nagu nad senini on olnud, suurem osa toetusi peaks edaspidi tootmisest eraldatud olema. Toetust saab eelneva tegevuse põhjal igal aastal mingi kindla summa ja taotleja on vaba kasvatama, mida ise soovib.

Kuidas iseloomustaksid ennast ülemusena?

See oleks rohkem alluvate asi mind iseloomustada. Arvan, et olen pisut liiga heasüdamlik ülemus. Mul ei ole kombeks kellegi peale häält tõsta. Ma ei kipu inimesi eriti ka karistama ja kui inimene tunnistab oma eksimust, siis ma ei näe tavaliselt karistamisel mõtet.

Mida sa vabal ajal teed, kuidas sa tööpingeid maandad?

Teen sporti, üritan kõigist Tartu maratonidest osa võtta – jooksen, suusatan ja sõidan jalgrattaga. Talvel mängin korvpalli, suvel orienteerun. Matkata meeldib mulle ka. Omal ajal olen ka süstaga kategooriamatku teinud, Koival ja Mustajõel. Kummipaadiga saab aeg-ajalt ka praegu vee peal käidud.

Hobi korras pean ka mesilasi. Praegu on mul kaks peret ja eelmisel aastal sain kokku ligikaudu 30 kilo mett. Mulle meeldib ka perega koos olla. Mul on kolm last, neist vanim on seitsmene ja lõpetab kevadel esimese klassi, keskmine on viieaastane ja kõige noorem on hetkel kaks ja pool kuud vana.

Otsustasime Eestis üles ehitada uuelaadse struktuuri

Intervjuu Ivari Padariga

(põllumajandusminister 25.03.1999 - 28.01.2002)

Kuidas tekkis PRIA loomise mõte?

Ei olnud teist valikut. EL andis raamid ette, kuidas Eesti peab hakkama ELi põllumajanduspoliitikat rakendama. Nende raamide sees tegutsemiseks tuli luua eraldiseisev institutsioon, mis hakkaks tegelema põllumajandustoetuste

administreerimisega.

Tollase ministrina tundsin, et valitsus aktsepteeris kõiki põllumajandusministeeriumi samme PRIA loomisel. Sel ajal kaotati ju ära mitmed ametid. Oli väga hea koostöö

põllumajandusministeeriumi, loodud PRIA ja kogu Vabariigi Valitsuse vahel.

Käisime ka vanades liikmesriikides vaatamas PRIAga sarnaseid asutusi, kuid need olid päris hirmutavad. Bürookraatlik maht, mida me nägime näiteks Saksamaal, oli üsna jube. See andis selge ettekujutuse, et nalja teha ei saa ja tuleb tõsiselt suhtuda.

Eestis otsustasime üles ehitada uuelaadse struktuuri, mis on täiesti erinev postsotsialistlikust struktuurist. Maksimumajale peab olema näha see, kuidas ja mis printsiibi alusel raha jagatakse. Tuli selgelt paika panna korrupsioonikindlus.

Kogu selle struktuuri ülesehituses oli oluline ka põllumajandusministeeriumi kvaliteedimuutus. Põllumajandusministeeriumi senine suur probleem oli olnud see, et õigusloome oli väga madalal tasemel. Marika Kairjaki (ministeeriumi õigusosakonna juhataja) töölevõtmisega algas struktuurne põllumajanduse õigusloome ülesehitus. Selle viljadeks on täna see, et asjaajamine on läbipaistev ja seadustes kirjas. Ja see oli väga oluline lisafaktor asjade edukaks kulgemiseks.

Miks loodi PRIA just Tartusse?

Otsustasime, et PRIA hakkab toimima maakonnakeskselt, kuid lõppotsused tehakse keskses ja nii on see ka siiani olnud. Oluline otsus oli ka see, et asutus loodaks Tartusse. Minu visioon oli see, et Tartust peab kujunema aja jooksul põllumajandusinstituutide keskus. Selges lootuses, et põllumajandusülikool reformib ennast ja asub aktiivseks partneriks kogu põllumajanduspoliitikale. Siin oleks kõik institutsioonid, mis põllumajandusega tegelevad, kuna varem olid juba ees Jõudluskontrolli Keskus ja Veterinaarlabor. Siin saaks rakendada neid noori inimesi, kes siit regionist pärit on. PRIAle on edu toonud ka see kaadripoliitika, et on kokku toodud noor ja tahtejõuline seltskond, kes hakkas aktiivselt teemaga tegelema. Negatiivseks pooleks on see, et noored inimesed koolitatakse siin välja ja siis nad lähevad minema.

Oluline oli ka ühtse meeskonna loomine ja PRIAga käsikäes töötamine. Minu kabineti uks oli alati avatud, probleemi tekkimisel võis alati tulla. Sellist asja, et PRIA ülesehitamise juures oleks midagi seisma jäänud, näiteks raha pärast, ei olnud. Ja nagu praegu oleme aru saanud, on PRIA võrreldes analoogsete asutustega teistes ELi riikides, kõige efektiivsem. PRIAsse on koondunud mitmed põllumajandusfunktsioonid ja see on olnud Eesti jaoks ainuõige tee, kui arvestada Eesti rahvaarvu ja territooriumi.

Eesti enda siseriiklikud põllumajandustoetused olid väikesed. Selleks, et põllumajandust turgutada, oli vaja aktiivselt kasutusele võtta ELi võimalused ja vahendid. SAPARD tehti esimese tuleproovina ilusti läbi ja PRIA on nüüd Eestis konkurentsivõimeline kõige edukam ELi struktuurimeetmete rakendaja. Eelmisel aastal maksis PRIA ju välja 82% esimese aasta struktuurifondide toetussummadest. PRIA on väga tubli olnud.

Milline oli üldse Eesti põllumajanduse olukord 2000. aastal?

Ütleks, et Katastroofiline suure K-ga. Väga raske aeg oli. Vene majanduskriisi järel pankrotistusid järjest paljud põllumajandusettevõtted. Kõige raskem oli piimakarjakasvatuse ja tuhanded lehmad saadeti lihtsalt tapamajja. Sellises olukorras oli vaja seada prioriteedid ja prioriteediks oli Eestile omaste ning konkurentsivõimete omavate harude päästmine. Ennekõike puudutas see piimakarjakasvatust. Seda on eriti oluline mainida tänases suhkruaegas, kus heidetakse ette, et Padar, miks sa ei rajanud suhkrufabrikut, Eesti oleks siis võinud olla suhkruriik.

Mis oli alguses kõige raskem?

Kõige raskem oli saada tunnustust selleks, et hakata SAPARDit rakendama. Muu ei olnudki raske. Ega keegi väga täpselt Euroopa Komisjonist ei öelnud, et kuidas rakendamine käib. Olid üldised reeglid, mille järgi tuli tegutseda. Euroopa Komisjonilt oli vaja saada usaldusväärse kinnitus ja pärast seda avanesid toetusrahad põllumajandussektori jaoks. Oli vaja koolitada välja ka nõuandeteenistuse pool.

Esimene SAPARDi toetuse saaja – Erki Oidermaa – oli täielik üllatus, nagu klaver põõsas. Tuli talumees, nokitses oma projekti ilma nõuandjateta valmis ja oli esimene toetuse saaja kogu Euroopas. See oli vägev! Tekkis ahhaamoment, et oleme teinud midagi sellist, mis on täiesti rakendatav. Kuna enne olid ju suured kahtlused, et kuidas

see rakendamine ikka läheb.

Kuidas hindad PRIA arengut?

Hindan väga kõrgelt. PRIAle antakse järjest uusi funktsioone ja uusi kohustusi ja kohati on päris raske neid selliste suurte mahtude juures täita. PRIA näol on tegemist Eesti ühe professionaalsema, kui mitte öelda professionaalseima riigiasutusega. Ja väga usaldusväärse üksusega, mida tuleb edasi arendada. Hea on see, et alused on loodud õigesti. Loodan, et asutus on tugev ja areneb järjest edasi.

Kuidas on põllumajandus viie aasta jooksul arenenud?

Põllumajanduses on täiesti uus hingamine ja 1999. aasta depressioon on möödas. ELi põllumajanduspoliitika on kõige põllumeesõbralikum poliitika. Ka mina kasutan

talumehena ELi toetusrahasid. Mul on 30 lihveist ja sama palju lambaid ning 46 hektarit maad. Eesti mastaabis olen ma väike tegija, aga plaanin tibake suurendada ka.

Missugused on su kogemused PRIAga põllumehe seisukohast?

Igati sümpaatsed. Ei oska muidugi öelda, kas sellele annab midagi juurde see, et ma olen endine minister. Aga see Katariina tänava kontor Võrus on küll tore. Ma ei ole kusagil kuulnud etteheiteid, et PRIAs oleks kellegi peale “haugutud”.

Aga probleem on selles, et kui PRIA läheb edasi kiiremini, siis nõuandeteenistus ei jõua järele. Nõuandeteenistus on olemas ja muutub tugevamaks, aga disproportsioon on sees. See puudutab keerulisemaid valdkondi, nagu näiteks mahepõllumajandus. PRIA inimesed ei pea olema selles osas nõuandjad, vaid pigem kontrolli teostajad. Mina olen saanud küll mõlemalt poolt alati hüva nõu. On ju asju, mida oma pea ei võta ja siis oleks vaja nõu küsida.

Nõustamissüsteem on otsapidi ministeeriumi korraldada. Mina hakkasin seda omal ajal tegema, üritades ära kasutada neid struktuure, mis on kohapeal olemas. Tegime

taluliitude ja tootjate liitude seas konkursi, kuna inimesed on harjunud seal käima. Tootjaorganisatsioonid, olgu nad siis põllumeeste või talupidajate liidu nimega, on pooltes maakondades aktiivsed ja seda tuleks edasi arendada, see oleks efektiivne tegevus.

Millisena näed PRIAt täna ja viie aasta pärast?

Ei näe, et midagi revolutsioonilist hakkaks toimuma, kuna alused on õigesti paika pandud. Loomulikult avaldab mõju see, missugune on ELis tulevikus ühine põllumajanduspoliitika ja mis meetmeid siis hakatakse rakendada. Viie aasta plaane on võimalik teha perioodi 2007–2013 kohta ja Eesti saab teha omad valikud. Toetuskeemid lähevad värvilisemaks, hakkavad tulema ju erinevad külade arengu meetmed. Mahtu tuleb juurde ja PRIA on suurem vastutus, kuna PRIA töö puudutab nii põllumaad kui ka mingit osa metsamaad. Seega on oluline osa Eesti maismaast PRIA vastutusel ja lisaks kalandusmeetmed. Nii et PRIA tegutseb nii maal kui merel. Tööd on palju, aga usun, et see on samas ka huvitav.

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti akrediteerimine

Põllumajanduse peadirektoraadi SAPARDi üksuse endine juht Alan Wilkinson

Et valmistada kümnet kandidaatriiki ette Eliga ühinemiseks maaelu arengu osas, otsustas Euroopa Liidu Nõukogu anda nende käsutusse alates 2000. aastast kuni ühinemiseni kokku 520 miljonit eurot aastas. Selle 1999. aastal tehtud otsuse alusel võeti kasutusele põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm SAPARD.

SAPARDi eesmärgid kehtestas Euroopa Liidu Nõukogu ning nendeks oli soodustada SAPARDist abi saavate riikide majanduse lõimumist ühenduse majandusega ja aidata neil riikidel rakendada maaelu arenguga seotud ühenduse õigustikku. Lahtiseks jäi võtmeküsimus seoses sellega, kuidas neid eesmärke saavutada. Selles osas pidi otsuse tegema Komisjon ning põhimõtteliselt oli valida kahe võimaluse vahel, mis tähendanuks paljudele osapooltele märkimisväärselt erinevaid tagajärgi. Üheks võimaluseks oli jätkata poliitikat, mida kohaldatakse tervikuna Euroopa Liidu abi puhul ja mis hõlmab finantsabi andmist kolmandale riigile; see oleks tähendanud, et iga abistatava projekti osas oleks teinud valiku ja otsuse Komisjon. Teise võimaluse korral ei oleks otsuse tegijaks mitte Komisjon, vaid pädev asutus, mille eest vastutavad täielikult abisaaja riigi ametiasutused. Selline vastutus oleks aga võimalik alles siis, kui akrediteerimistingimused on täidetud.

Esimese võimaluse eeliseks oleks olnud sarnase eeskuju järgimine. Sellel puhul ei oleks tulnud valida uut poliitikat, see ei oleks tinginud abisaajariigile suuri halduskulusid ega ühelegi osapooltele õiguslaste uuenduste tegemise vajadust. Teine võimalus seevastu nõudnuks uusi poliitikavalikuid ja paljusid seadusandlikke algatusi ning tähendanuks abisaajariigi valitsuse jaoks raskemat proovikivi. Selle võimaluse kasuks otsustamisel ning juhul, kui see oleks osutunud sobimatuks või rakendamatuks, oleks võidud jääda suure kriitikatule alla.

Ohust hoolimata otsustas Komisjon kasutada teist võimalust ja rakendada SAPARDit. Sellisele enneolematule sammule järgnes tugev skeptitsismilaine, mille kandjateks olid eelkõige Euroopa Parlament, Euroopa Kontrollikoda ja osaliselt isegi Komisjon ise. Kahtlused olid peamiselt ajendatud hirmust seoses riikide suutlikkusega lahendada õigeaegselt olulise tähtsusega haldusküsimused.

Samas tundsid uuendusmeelse otsuse tegemisega seotud inimesed, et SAPARDis peituvad tohutult suured võimalused, mis kaaluvad kuhjaga üles tavapärase lähenemisviisiga kaasneva võivad puudused. Samuti saadi aru, et kardetavate ohtude puhul (olgugi, et need olid reaalsed), ei osatud piisavalt arvestada abi saavate riikide valitsuste innukust ja valmisolekut võtta enda peale SAPARDiga kaasnev koormus. Abisaajariigi valitsuse vastutusalasse kuuluva pädeva asutuse (milleks Eestis on PRIA) poolt rakendatava SAPARDi eeliseks on

ühelt poolt asjaolu, et materjalid toetuste kohta oleks eesti keeles paljudele abisaajatele kättesaadavad ja on parem teave kohalike olude kohta. Teisalt aga see, et Eestis omandatakse ekspertteadmisi, mis on vajalikud Eestile kui ELi liikmesriigile mitte ainult maaelu arengu, vaid kõikide selliste ühenduse vahendite jaoks, mis hõlmavad ELi raha.

SAPARDi elluviimise käigus Eestis ja teistes riikides saadud kogemused kinnitavad, et algsed kahtlused seoses pädeva riikliku asutuse juhtimisega olid alusetud. See ei tähenda, et algselt puudus alus kahtluste väljendamiseks. Oli selge, et SAPARDi edu sõltub suurel määral PRIA-suguste asutuste hästi motiveeritud ja juhitud personali tulemuslikust pikaajalisest tööst. Ilma selleta ei oleks pädev asutus saanud akrediteeringut – see aga oleks tähendanud, et mitte ükski sent SAPARDi rahadest ei oleks jõudnud abisaajateni ning et ühtegi projekti ei oleks üldse välja valitud.

PRIA läbis akrediteerimise eeskujulikult. Lisaks oli PRIA valmis jagama oma esimesi kogemusi teiste riikidega ning selle protsessi käigus jõuti lõppkokkuvõttes ka akrediteerimiseni. Kogemuste jagamiseks korraldas PRIA juba 2001. aasta juulis Tartus seminari, kuhu olid kaasatud kõik abisaajad riigid. Seal tutvustas PRIA oma kogemusi. See tuli kasuks kõikidele asjaomastele pooltele ning oli näiteks avatusest, mis leidis ulatusliku ja suure tunnustuse.

PRIAt ja selle töötajaid tuleks tunnustada suurte ja jätkuvate saavutuste eest. Akrediteeringu saamine nõudis erakordseid jõupingutusi, kuid selle kasutegur on ilmselge. Sealhulgas näiteks oli esimese lõpuleviidud SAPARDi projekti abisaaja pärit Eestist ning Eesti oli esimene riik, kes saavutas selle finantsvahendi raames ELi raha täieliku väljavõtmise. Te kõik olete teinud tublit tööd!

PRIA – ELi põllumajanduspoliitika elluviija Eestis

Toomas Kevvai, põllumajandusministeeriumi maaelu- ja kalanduspoliitika asekancler

PRIA kui makseagentuuri vajalikkus on väga tihedalt seotud Eesti liitumisega Euroopa Liiduga ja ELis kehtiva ühise põllumajanduspoliitikaga. Ligi pool sajandit tagasi kirjutasiid kuus Euroopa riiki alla Rooma lepingule, millega sätestati ka põllumajanduspoliitika eesmärgid, nagu toiduga isevarustus, põllumajandusega tegelejate sissetulekute tagamine jne. Samad eesmärgid kehtivad Euroopa Liidus siiani. Nende eesmärkide saavutamiseks on seni ja ilmselt ka lähitulevikus vaja põllumajandustoetusi.

Raha üle peab olema kontroll

Põllumajanduspoliitika on küllaltki kallis poliitika, moodustades ligi pool protsenti ELi sisemajanduse kogutoodangust. Miljarditesse küündivate toetusrahade jagamine peab olema väga hästi korraldatud. Nagu öeldakse, kus on suur raha, seal on ka suur oht selle raha väljapetmiseks. Seega on PRIA justkui valvur, kes peab tagama, et ei kasutataks põllumajanduse ja maaelu arenguks mõeldud toetusrahaid vääralt. Nii mõnigi kord on meedias kuulda olnud kurtmist liigse bürokraatia ja karmi kontrolli üle. Toetusraha, mida makstakse tagastamatu abina, pärineb meie kõigi rahakotist ja PRIA ülesandeks on jälgida, et see täidaks oma eesmärgi ja läheks sinna, kuhu see on mõeldud. Maksumaksjatena poleks me keegi ju rahul, kui toetuse arvel keegi alusetult rikastuks. Tihti on öeldud, et PRIAst on mõnda toetust bürokraatlikum taotleda, kui raha pangast. Siin tuleb aga endale aru anda, et erinevalt pankadest, kes annavad inimestele laenu, mille peab koos protsentidega tagasi

maksma, annab PRIA tagastamatut abi. Samas on näiteks otsetoetuste ja nii mõnegi maaelu arengu toetuse taotlemine vägagi lihtne.

Tagamaks, et ELi riikide ühisesse eelarvesse makstud raha kasutataks korrektselt, on Euroopa Komisjonile ja audiitorite kogule antud õigus kontrollida kõikide liikmesriikide makseagentuure. Samas on neil ka õigus nõuda tagasi kõik piisava kontrollita või valesti väljamakstud toetussummad. Seega on meie kõigi ühishuvi, et Eesti õhukesevõitu eelarvele selliseid kulusid oluliselt juurde ei tekiks. Paraku on vanade liikmesriikide senine kogemus näidanud, et mingi summa toetusraha tagasimaksmisest ei ole pääsenud keegi, kuid selle poole püüeldakse.

Esimesed ELi toetused

Kui vaadata ajas 10 aastat tagasi, tuleb nentida, et Eesti põllumajanduspoliitikat iseloomustas toona sama, mis kogu meie riikigi – paljud otsused põhinesid vajadusel harmoneerida Eesti seadused Euroopa Liidu asjaomaste poliitikatega. Nii võib toonast kapitalitoetuste skeemi teatud määral võrrelda tänaste struktuuritoetustega ning toonast teravilja- ja piimalehmatoetust tänaste otsemaksetega. Kuid sisulised tuleristsed sai nii PRIA kui põllumajandusministerium SAPARDi rakendamisel.

Kui Euroopa Komisjon tuli 1998. aastal välja mõttega luua liituvatele riikidele spetsiaalne liitumiseelne põllumajanduse ja maaelu arengu programm, siis esialgu ei tunnetanud me kogu töö hulka, mida sellise programmi rakendamine nõuab. SAPARDi käivitamiseks vajalik eeltöö – Maaelu arengukava, Eesti vastava seadusandluse ning PRIA struktuuri ja protseduuride ettevalmistamine võttis hulga rohkem aega, kui me olime esialgu eeldanud. Samas oli tegemist toonasest Eesti haldusaparaadist oluliselt arenenuma süsteemi käivitamisega. PRIA kogemusi SAPARDi rakendamisest said kasutada ka teised asutused, kes hakkasid liitumise järel vahendama ELi struktuuritoetusi. Täna võime nentida, et ilma SAPARDita oleksime alles nüüd (2005. aasta keskel) valmis alustama esimeste ELi põllumajandus- ja maaelutoetuste jagamisega.

SAPARDi rakendamisel oli Eesti tänu erinevate osapoolte heale koostööle üsna edukas. Seda kinnitab ka fakt, et Eesti oli kümnest toonasest kandidaatriigist esimene, kes hakkas SAPARDi toetust oma maa põllumeestele välja maksma. Samas tuleb tunnustada ka tootjaorganisatsioone, kes suhtusid suhteliselt mõistvalt meie "kasvuraskustesse".

Ettevalmistused enne ELiga liitumist

Euroopa Liidu liikmeks saamine tähendas aga nii PRIA kui ka põllumajandusministeriumi jaoks tunduvalt mahukamaid ettevalmistusi kui SAPARDi puhul. Tuli ju samal ajal olla valmis nii ELi otsetoetuste, investeringutoetuste, maaelu arengu meetmete ja ka ELi turukorraldusmeetmete

menetlemiseks. Ka need raskused ületati ning siin oli suur osa PRIA meeskonnal. Nende ettevalmistuste juures oli suureks toeks lisaks Eesti riigi panusele ka Euroopa Liidu abi PHARE programmi kaudu.

Kogu liitumisprotsessi, aga ka PRIA ülesehitamist ja arendamist võib võrrelda liikuvale rongile järele jooksmisega, kusjuures asja tegi raskemaks see, et rong muutis ka ettearvamatult suunda. Näiteks valmistasime kuni 2003. aastani ette otsemaksete süsteemi nii,

nagu see toona ELis kehtis. Viimasel hetkel aga anti uutele liikmesriikidele võimalus rakendada ühtse pindalatoetuse skeemi ja lõppkokkuvõttes läks suur osa seni tehtud tööst tühja.

Põllumeestele ja teistele investeeringutoetuste taotlejatele tähendas toetuskeemides osalemine oma ettevõtmise analüüsimist, äriplaani koostamist, raamatupidamise korrastamist ja muid ettevalmistusi. See aga on nii mõnelgi ettevõtjal aidanud kaasa sihtide selgemale seadmisele ja ettevõtmistest parema ülevaate saamisele. Nii nagu Tallinn ja ELi ühine põllumajanduspoliitika, ei saa ka PRIA kunagi valmis. Ja lähiaastad tunduvad tulevat sama pingelised kui senised.

Lähiaastate muudatused

Suuremad muudatused on seotud uue maaelu arengukava rakendamisega 2007. aastal. Senise maaelu arengukava ja riikliku arengukava meetmed viiakse ühtsesse süsteemi.

Üheks suuremaks uueks proovikiviks nii PRIAle kui ka maaelanikele on LEADER (initsiatiivprogramm, mis on suunatud maapiirkondade integreeritud arengu toetamisele) meetme käivitamine. LEADERi puhul viiakse jagatavate toetuste valimine ja ka nende raames projektide rahastamise otsuste langetamine kohalikule tasandile. LEADERi raames omab olulist tähtsust kohalik initsiatiivgrupp, mis koosneb erasektori, avaliku sektori ning kohalike ühiskondlike organisatsioonide esindajatest. Initsiatiivgrupi ülesandeks on ühelt poolt luua strateegia ja programm oma piirkonna arendamiseks ning teiselt poolt valmistada ette ka haldussüsteem oma programmi elluviimiseks. Seega seab kohalik initsiatiivgrupp eelistused ja teeb otsused esitatud projektide kohta, aga lisaks sellele vastutab ka toetuste sihipärase kasutamise eest ning kannab seda vastutust PRIA ees. PRIAle toob see kaasa vajaduse enne kohalikele algatusgruppidele rahade usaldamist veenduda nende valmisolekus kõiki nõudeid täita. Maaühiskonnale on LEADER kahtlemata proovikiviks, mis näitab, kas oleme valmis selliseid arenguprogramme kohalikul tasandil nõuetele vastavalt ellu viima. Maapiirkondade arenguks minevatest ELi abirahadest vähemalt 7% jõuab aastatel 2007–2013 taotlejateni LEADERi raames. Kui see süsteem õigustab end, siis võivad sel kombel jagatavad toetused suureneja ja muutuda tähtsaks osaks maapiirkondade arendamisel. Oluline on ka see, et LEADERi all on võimalik jagada väga erinevaid toetusi ja just sellises vahekorras, mis arvestab kohalikku eripära.

Otsemaksete süsteem

PRIA jaoks teiseks suureks proovikiviks saab ühtselt pindalatoetuselt ühtsele otsemaksele üleminek. Võrreldes tänase ühtse pindalatoetusega on suurim erinevus nn nõuetega vastavuse meetme rakendamine. See tähendab seda, et kui põllumajandustootja rikub keskkonna-, veterinaaria-, fütosanitaaria- või töökaitsenõudeid, siis vähendatakse talle makstavat otsemakset. PRIAle ja asjaomaste nõuete täitmist kontrollivatele teistele ametkondadele tähendab see senisest veelgi tihedamat koostööd ning andmebaaside ja kontrollisüsteemide kooskõlastamist.

PRIA kaks poolt

PRIA puhul on ühelt poolt tegemist ametiga, mille eesmärk on põllumajandusele ja maaelule suunatud meetmeid rakendada ning nende raames makstavaid toetusrahasid väga täpselt kontrollida. Teisalt aga eeldavad taotlejad PRIAlt sõbralikkust, avatust ja väiksemat

paberimajandust. Nende kahe poole edukas ühildamine nõuab PRIAlt head tahet ja suurt tööd. Üks toetuse taotleja tõi väga piltlikult esile PRIA ja taotlejate suhte, kus üks tõrvatilk (petmiskatse) meepotis ehk paljude ausate taotluste hulgas, tekitab vajaduse kontrollida väga täpselt kõiki taotlusi. Seega on oluline, et ka toetuste taotlejad mõistaksid, et põllumajandus- ja maaelu toetuste üldine maine sõltub sellest, kui ausalt toetusi taotletakse ja kui hästi nende kasutamist kontrollitakse.

Eeltoodust tulenevalt võib tuua veel ühe PRIA kohustuse – tagada ühiskonna usaldus põllumajandusse ja maaelu arengusse suunatud rahade kasutamise suhtes. Muidugi ei vastuta PRIA selle eest üksi. Üks petuskeem võib seada küsimärgi alla kõigi toetuste mõttekuse. Seega peavad ka taotlejad mõistma, et nende korrektsus on aluseks pikaajalisele ja usaldusväärsele põllumajandus- ja maaelupoliitika rakendamisele.

PRIA personali areng

2000–2004

Kristiina Laas-Dobreva, PRIA teabe- ja arendusosakonna juhataja

Helle Saaremägi, PRIA personalibüroo juhataja

Ajalugu

PRIA põllumajandusministeeriumi haldusalas tegutseva valitsusasutusena loodi 2000. aasta suvel Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Keskuse baasil. Uue asutuse ellukutsumine oli tingitud eelkõige SAPARDi programmi ettevalmistamise ning rakendamise vajadusest Eestis. Formaalseks organisatsiooni loomise põhjuseks oli tõik, et PRIK põllumajandusministeeriumi hallatava asutusena ei tohtinud seaduse järgi täita valitsusasutuse funktsiooni, s.t. eelstruktuurifondi rakendamine.

2000. aastal oli PRIA struktuuris 6, 2004. a 10 osakonda. 2000. aasta lõpu seisuga oli PRIAs teenistujaid 103, 2004. aasta lõpuks 336.

Personalipoliitika

PRIA loomisest saati on personalipoliitika aluseks olnud põhimõtted värbamises, koolituses jms, mis on toonud meile edu õigete inimeste valimisel, nende sisseelamisel asutuse tööellu ning koolitamisel.

1. värbamine

Oleme arvamusel, et organisatsiooni edu saavutamiseks on oluline läbimõeldud värbamispoliitika ja õnnestunud personalivalik. PRIA värbamispoliitika on kindel

protseduuride süsteem, et tagada nii värbamiskvaliteet kui kõikide kandidaatide võrdne kohtlemine. Samas arvestame, et sobivusotsuse kvaliteeti ja kandidaadi tööalast edukust mõjutavad tema kompetentsid, motivatsioon ja sobivus organisatsiooni.

PRIA loomise ajal pöörasime personalivalikul suurt tähelepanu kandidaatide üldisele vaimsele võimekusele. Vaimne võimekus kirjeldab inimese võimet omandada midagi uut,

oskust kiiresti ja täpselt pingsituatsioonis ülesandeid lahendada, paindlikkus ja suutlikkust kuulajatele täpselt oma mõtteid vahendada. Just sellised omadused olid asutuse algaastatel võtmetähtsusega.

2002. aastal täiustasime kasutatavaid valikumeetodeid ja hakkasime kasutama nn hindamiskeskust. Mõned inimesed on “head intervjuudes”, teised “teevad teste hästi”, samas on inimene, kes teeb mõlemat hästi, suurema tõenäosusega sobiv kandidaat. Tänu hindamiskeskusele saame erinevaid valikumeetodeid kombineerides hinnata ametikohale olulisi kompetentse, kandidaatide teadmiste, oskuste, isiksuseomaduste ja käitumismudelite kogumit. Põhimeetoditena kasutame praegu käitumuslikku ja fokuseeritud intervjuud, erinevaid kirjalikke teste, grupitööd ja käitumisülesandeid.

2. koolitus

Ainult valiku tulemusena ei ole siiski võimalik moodustada meeskondi, kus töötajatel oleks piisavalt saavutamisele orienteerituse, initsiatiivi, mõjutamise, organisatsiooniteadlikkuse, koostöö, meeskonna juhtimise, enesekindluse, teiste mõistmise ja kliendile orienteerituse kompetentse. PRIA koolituskontseptsiooni keskseks põhimõtteks ongi idee pidevast täiendkoolitusest, mille iga aste lähtub eelnenust, kinnistab seal omandatud ja kontrollib omandatud oskuste kasutamist. Pideva enesetäiendamise kohustus on fikseeritud ka töötajate ametijuhendites.

Lisaks ametialaseks tööks vajaliku ettevalmistuse tagamisele ameti teenistujatele on oluline ka PRIA kui terviku organisatsioonikultuuri kaasajastamine ja efektiivistamine.

Regulaarselt toimuvad efektiivsustreeningud võimaldavad täpsustada asutuse töö eesmärgi ja luua struktuuriüksuse juhtidele ühtse arenguvisioni. Sellega tagatakse olukord, kus erinevate osakondade ja büroode tegutsemispõhimõtted

on ühtlustatud, hindamistulemused võrreldavad ning samadest lähtealustest tulenevad.

Oleme pööranud suurt tähelepanu ka meie asutuse ametnike eetika-alasele koolitusele. Arutelud ja loengud avaliku teenistuse eetikakoodeksi, korrupsiooni ja huvide konflikti teemadel, ametniku eetikast toimuvad PRIAs alates 2003. aastast.

3. muud personalialased tööd

Võime rahul olla, et PRIAs on olemas toimiv arenguvestluste süsteem ning otsese ülemuse ja alluva vaheline katseaja lõpu vestlus. Hästi ettevalmistatud ning usalduslikus õhkkonnas läbiviidava vestluse käigus teevad pooled kokkuvõtteid möödunud perioodi töötulemustest ning ettepanekuid töösoorituse ja/või töökorralduse parandamiseks, aga ka koolitamiseks, ergutamiseks ja karjääri planeerimiseks. Vestluse tulemused on aluseks asutuse koolitus- ja arendusplaanide koostamisel, personali planeerimisel jt juhtudel.

PRIAs toimuvad regulaarsed rahulolu-uuringud, esimene viidi läbi 2000. aasta detsembris. 2003. a. suur üleasutuseline rahulolu-uuring “Parimad tööandjad – parimad tulemused” oli osa rahvusvahelisest Euroopa parimaid tööandjaid hõlmavast projektist. Läbi aastate on tulemustest eristunud meie inimeste keskmisest kõrgem rahulolu töötingimuste, kollegiaalsete suhete ning arengu- ja karjäärivõimalustega ning keskmisest mõnevõrra madalam rahulolu infoliikumise ning tunnustuse, motiveerimise ja tagasisidega.

Suurt tähelepanu oleme pööranud infovahetusele meie spetsialistidega 15 maakonnas. Alates 2001. aastast viime igal aastal läbi rahulolu-uuringuid (intervjuud, grupitööd, ajurünnakud) piirkondlikes büroodes. Suures osas klientitööga hõivatud spetsialistidel maakondades on kasulikke kogemusi, teadmisi, ettepanekuid ja tähelepanekuid. Sarnased uuringud on üheks võimaluseks parandada piirkondlike büroode ja keskuse vahelist töökorraldust, otsida lahendusi esilekerkinud probleemidele, parandada kommunikatsiooni.

Organisatsioonikultuuri kujunemine

PRIA kiire kasv ja areng on mõjutanud ka organisatsioonikultuuri. Algselt väljakujunenud väärtused, tavad on suures osas säilinud, kuid muutunud teenistujate arvu kasvuga paindlikumaks.

Üheks pikemaks traditsiooniks on PRIAate arenguseminar, mis algusaastatel toimus kord aastas, kuid info rohkusest, teemaderingi laienemisest ning vajadusest sagedamate vahkokkuvõtete tegemise järele, toimub praegu juba kaks korda aastas. Arenguseminare on inimesed ise hinnanud heaks info- ja kogemustevahetuse kohaks, samuti muutuvad sellised seminarid järjest olulisemaks vahetu suhtlemise puhul. Kui esimesel tegutsemisaastal oli PRIAkaid 100 piires, tundsid kõik üksteist nägu ja nimepidi. Tänapäeval on tavaline, et majas liikudes teretatakse kõiki, isegi kui täpselt ei teagi, kellega tegemist.

Jätkuvalt on traditsiooniks ka uustulnukate tutvustamine. Uuele inimesele tehtav tutvustav ringkäik majas on viie aasta möödudes asendunud personalibüroo poolt saadetava teavitusemailiga ning seetõttu muutnud infovahetuse efektiivsemaks. Ja kui esimesel ringkäigul kõik meelde ei jää, saab abi asutuse sisevõrgu lehel, nn positsioneerimise süsteemist, mis lubab otsida PRIAkaid nii nime, tööruumi kui -koha järgi.

Tava, mis uuele tulijale võib algselt olla võõristav, on üksteise sinatamine. Samas on sellega kõik kiiresti harjunud ja leidnud, et see lihtsustab omavahelist suhtlemist. Omavaheline suhtlemine nii osakonna seminaril koos õppides kui mitteformaalses õhkkonnas on loonud ühtse meeskonna tunde, võimaldab saada uusi kogemusi ning positiivseid emotsioone.

Viie aasta jooksul on tekkinud PRIA asutusesisene kõnepruuk. Näiteks tundub meile üsna iseenesestmõistetavana kui räägitakse TAKSist või MARSast. Asjasse mittepühendatud juuresviibijal aga võib jääda mulje, et jutt käib taksikoerast või marsruuttaksost. Tegelikult on mõlemal juhul tegemist IT süsteemiga.

Uhkusega võime öelda, et tavaks on muutunud ka doonoripäevad, mis toimuvad regulaarselt alates 2002. a lõpust. PRIAate päevanormiks on kujunenud umbes kaks pangetäit annetatud verd.

Viis aastat tagasi kirjapandud PRIAsisesed nn kirjutamata reeglid on omaks võetud ja siiani järgitavad. Kujunenud traditsioonid ja kirjutamata reeglid toetavad PRIA kliendisõbralikkust ja head sisekliimat ning aitavad kujundada identiteeti. PRIA on endiselt jäänud avatud ja paindlikuks organisatsiooniks.

Kas PRIA on tüüpiline AT organisatsioon aastal 2004?

Selleks, et võrrelda PRIA teenistujat kõikide teiste avalike teenistujatega Eestis (kokku 23 669), toome mõned arvud:

1. Asutuse suurus

- Suurim riigiasutus on Politseiamet 4705 ametnikuga, väikseim Energiaturu Inspeksioon 9 ametnikuga. Suurim kohalik omavalitsus on Tallinna Linnavalitsus 1260 ametnikuga, väikseim Lavassaare vald 3 ametnikuga.

- PRIAs on 333 ametnikku.

2. Ametnike vanus

- Vanuseline jaotus: 54% ametnikest on kuni 40-aastased, 46% ametnikest 41-aastased ja vanemad.

- PRIAs 75% ametnikest on kuni 40-aastased, 25% ametnikest 41-aastased ja vanemad. PRIAs on keskmine vanus 34,27.

3. Sooline jaotus

- Sooline jaotus: 60% ametnikest on naised, 40% mehed (võrdluseks: 1999. aastal oli mehi ja naisi võrdselt).

- PRIAs on 67% ametnikest naised, 33% mehed.

4. Haridus

- Haridustase: 58%-l ametnikest on kõrgharidus (võrdluseks: 1997. aastal oli kõrgharidusega ametnikke vaid 35%).

- PRIAs on 68%-l ametnikest kõrgharidus.

5. Voolavus

- Voolavus: 14% ametnikest lahkus aasta jooksul teenistusest.

- PRIAs on voolavus 14%

SAPARDi kogemus

Marje Leppik, PRIA finantsosakonna juhataja asetäitja

Anneli Kimmel, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja asetäitja

Taivo Kurvits, PRIA struktuurivahendite arvestuse büroo juhataja

Tauno Taska, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja asetäitja

Ettevalmistustega ulatuslikuks investeringutoetuste andmiseks põllumajandustootjatele alustati 1999 aastal. Siis käivitati PHARE abiprogrammi raames mitmeid erinevaid pilootprojekte ja üks nendest, nn SPP pilootprojekt, sai alguse 2000.aastal. Sellesse kaasati kuus Lõuna-Eesti maakonda: Jõgeva, Tartu, Põlva, Võru, Valga ja Viljandi. Võib väita, et

SPP projekt oma 16 miljonilise eelarvega investeringu- ning koolitustoetuse maksmiseks ja ekspertabi saamiseks oli suhteliselt väike. Meeskond, kes selle projekti raames toetusetaotlusi menetles, oli väiksearvuline. Toetuse taotluste kohta peeti arvestust Excelis, sest rahalisi vahendeid ja aega vajaliku arvestuse-maksete süsteemi väljatöötamiseks ei olnud.

SPP projekt polnud rahaliselt väga mahukas, kuid kogemus, mille omandasid projektis osalejad projekti lõpuks, oli suure väärtusega. Tänu väiksele mudelile aitas SPP projekti rakendamine mõista, milliseid erinevaid etappe peaks läbima üks taotluste menetlemise protsess, seda taotluse vastuvõtmisest kuni väljamakseni. Need inimesed, kes tegelesid SPP projekti raames toetuste menetlemise protsessi väljatöötamisega, osalesid hiljem ka SAPARD toetuste menetlemise skeemi ülesehitamisel. SPP pilootprojektil suur mõju SAPARD makseagentuuri ülesehitamisele, kuna tänu selle rakendamise käigus saadud kogemusele õnnestus hulga võimalikke ohte ja riske vältida.

SAPARD taotluste menetlemissüsteemi ülesehitamiseks kulus kokku üle aasta, 2000.aasta aprillist kuni 2001.aasta juunini, mil saadi lõpuks akrediteerimise otsus. Programmi ette valmistama olid väga oskuslikult valitud erinevate valdkondade inimesed, kes olles oma ala spetsialistid täiendasid teineteist. Peamised raskused, millega kokku puutusime, olid seotud sellega, et ei olnud vajalikku seadusandlust ja tihti oli Komisjoni regulatsioonidest tulenevatest nõuetest raske aru saada ning neid Eesti tingimustele kohandada. Samuti raskendasid ja pikendasid akrediteerimise otsuse saamist Euroopa Komisjoni audiitorid, kes olid meie protseduuride kontrollimisel äärmiselt põhjalikud. Tänu audiitorite nõudlikkusele kujunesid algselt ca kümne leheküljelistest protseduuridest sadadesse lehekülgedesse ulatuvad käsiraamatud. Kohati tundus, et teeme juhendid/protseduurid liiga detailsed, kuid praktika näitas, et nad said piisavalt täpsed ja toimisid reaalsuses hästi.

Paralleelselt protseduuride väljatöötamisega toimusid õppepäevad nõustajatele, ametnikud osalesid programmi tutvustavatel teabepäevadel potentsiaalsetele taotlejatele, oma panus anti õigusaktide väljatöötamisse. Suur roll oli ka PRIA personali väljaõppel. Koolitusi oli väga erinevaid – nii erialaseid kui ka psühholoogialaseid.

Ülima täpsusega pidi olema koostatud ka SAPARDi arvestuse ja maksete süsteemi Axapta testi dokumentatsioon. IT-süsteemi väljatöötamine arvestuseks ja makseteks SAPARD-s oli küllalt keeruline, kuna meie vajadused ja nõuded süsteemidele olid väga suured ning tihti polnud enne määruse jõustumist teada kõik reeglid. Seega tuli alati arvestada täiendava ajaga, mis kulus IT-süsteemi arendamisele.

Tagantjärele mõeldes olid nõuded väga ranged, kuid nende täitmine oli vajalik, kuna täpne menetlemise skeem ja protseduur võimaldas ära hoida võimalikke vigu. Taotlusi esitati esimesel aastal vähe, kuid programmi lõpuks olime vastu võtnud üle 1000 taotluse ja määranud toetusi, mis oli ületanud kolmeks aastaks ettenähtud eelarve.

Aastatel 2001–2003 esitati SAPARDi taotlusi kokku 1832, mis meetmeti jagunesid alljärgnevalt:

	Taotluste arv			Investeeringute summa heakskiide- tud taotlustel	Taotletud toetuse summa heakskiide- tud taotlustel
	Esitatud	Heakskiidetud	%		

Meede 1	1000	859	85,9	1 144 157 015	512 712 927
Meede 2	130	91	70,0	600 545 730	292 434 342
Meede 3	372	278	74,7	421 735 291	202 667 941
Meede 4	118	95	80,5	52 326 644	28 715 306
Meede 6	212	183	86,3	57 319 529	44 972 247

SAPARD-st saadud kogemus oli heaks baasiks struktuurifondide menetlemisstrateegia ja arvestuse ja maksete süsteemi ülesehitamiseks. Seetõttu suudeti RAK meetmed käivitada kiiremini, kui seda tehti SAPARD-s. RAKi meetmeid asuti välja töötama 2003.a suvel ja taotluste vastuvõttu alustati juba 2004. aprillis, kusjuures PRIA oli esimene rakendusüksus, kus alustati toetuste vastuvõtmist ja väljamaksmist.

3 aasta kestel omandatud SAPARD programmi kogemusele tuginedes jätkati 2004 aastal toetuste jagamist Riikliku Arengu Kava raames, kuid suuremas mahus. Võrdluseks on tabelis toodud SAPARDi 1.aasta tulemused ja RAKi 1.aasta tulemused.

SAPARDi ja RAKi heakskiidetud projektid ja väljamaksed programmi esimesel aastal, EEK

Toetus	Toetuse käivitamise esimene aasta	Heakskiidetud projektid arv	Heakskiidetud projektide summa	Väljamakstud toetus
SAPARD	2001	130	123 548 213	6 148 107
RAK	2004	586	629 177 409	174 481 239

Olulisemaks muutuseks oli see, et investeeringutoetusi hakati rahastama kahest erinevast fondist: EAGGF-st ja FIGF-ist. EAGGF-ist kaasfinantseeritakse põllumajanduse ja maaelu arenguga seotud investeeringuid ning FIGF-ist kalandusega seotud investeeringuid.

Peab ütlema, et selle 5 aastaga on oluliselt tõusnud taotlejate teadlikkus ja arusaamine toetuse menetlemise olemusest ja kehtivatest nõuetest. Taotlejad on ühe rohkem hakanud esitama puuduste ja vigadeta taotlusi. Rõõmu teeb ka see, et PRIA on ühe suureneva töökoormusega kenasti toime tulnud, menetledes samal ajal mitut erinevat toetuse skeemi ja meetet. Kindlasti on see hea märk administratiivsest suutlikkusest

Toetusstrateegia haldamise areng on olnud tormiline

Andrus Rahnu, PRIA toetuste kontrolli osakonna juhataja

Ly Lobjakas, PRIA finantsosakonna juhataja

Tea Tuulberg, PRIA toetuste osakonna juhataja asetäitja

Karina Kenk, PRIA siseauditi osakonna juhataja asetäitja

Toetusstrateegia haldamise areng on olnud PRIA jaoks tormiline. Piltlikult väljendudes on see olnud sõidu ajal pealehüppamine suurel kiirusel möödakihutavale rongile, kui arvestada, et vanadel ELi liikmesriikidel on olnud juba aastakümnetepikkune kogemus ELi põllumajanduspoliitika elluviimisel. Kiire arengu alguseks PRIAs võib tinglikult pidada

SAPARDi protseduuride väljatöötamist 2000. aastal. Kui 2001. a menetlesime PRIAs 13 toetust, siis 2004. a rakendasime juba 33 toetuskeemi või meetet. Olulisemad arenguetapid on olnud PRIA-le kui SAPARDi agentuurile tunnustuse andmine 2001. aasta juunis ning 2004. a tunnustamine Euroopa Liidu EAGGF makseagentuurina.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendumisega 2004. a suurenes oluliselt PRIA tegevusulatus ja sellega seoses kasvas ka taotlejate ning väljamaksete hulk. Kui otse- ja keskkonnatoetuste ning investeringutoetuste menetlemisel oli meil juba kogemus, siis täiesti uute valdkondadena lisandusid siseturu- ja kaubandusmeetmed. Lisaks tegevusraadiusele mitmekordistus üht või teist valdkonda reguleerivate õigusaktide hulk, sest tuli orienteeruda ühel ajal nii Euroopa Liidu kui ka Eesti õigusaktides.

Toetuste haldamise põhiraskust kannavad PRIAs peamiselt toetuste, toetuste kontrolli ning finantsosakond. Funktsioonipõhine struktuur on püsinud muutumatuna alates PRIA loomise hetkest, küll aga on võrreldes algusajaga lisandunud osakondadesse hulganisti büroosid, kes vastutavad konkreetse valdkonna toetuste haldamise eest. Endiselt on PRIA-l bürood kõikides maakondades, kus võetakse vastu enamik toetustaotlusi ja käiakse taotlejaid kohapeal kontrollimas. Nii tagatakse “teenuse” kättesaadavus ka kohapeal.

Toetuste haldamine on pidevalt arenev protsess, mida mõjutavad ELi uute poliitikate elluviimine, seadusemuudatused, omandatud kogemused jne. Toetuste edukal menetlemisel on olulise tähtsusega seaduste “tugevus”, protseduuride detailsus, esitatavate nõuete kontrollitavus ja loogilisus, vähetähtis ei ole ka taotlejate informeeritus. Kui algusaastatel tuli mitmed taotlused tagasi lükata näpuvigade ehk nn ilmsete vigade tõttu just seaduste puudulikkusest tulenevalt, siis praegu on kogemused taganud haldamissüsteemi suurema paindlikkuse ning andnud võimaluse tegelda sisuliste vigadega.

Laias laastus võib praegu PRIA hallatavad toetused jagada otse-, riiklikeks toetusteks, struktuuri- (RAK – riiklik arengukava), maaelu arengukava (MAK) toetusteks ning turukorraldusmeetmeteks.

Otsetoetused. 2001. a maksis PRIA põllumajandustootjatele piimalehma, noor- ja nuumveise, ute ja kitse ning tera- ja kaunvilja, rapsi, rüpsi ning seemne- ja kiulina kasvatamise toetust. Viimatinimetatu menetlemisel kontrollis Taimetoodangu Inspeksioon kohapeal pindade vastavust ning umbrohtumust. Alates 2003. a kontrollib põllukultuure PRIA, pindala mõõtmiseks muretseti GPS-seadmed. Olulise tõuke pindalatoetuste arengusse andis ortofotode kasutuselevõtt 2002. a, mis asendasid nn “lehmanahad” ehk suured ja ebatäpsed majanditeaegsed kaardid. Samast aastast alates hakkas kõiki toetusi maksma finantsosakond (algul oli teinud riiklike toetuste väljamakseid raamatupidamisbüroo).

Paralleelselt riiklike otsetoetuste maksmisega algas 2002. aasta teisel poolel aktiivne ettevalmistustöö Euroopa Liidu otsetoetuste elluviimiseks, mis lõppkokkuvõttes kujunes üsna keerukaks ja pingeliseks. Sellega seoses oli vaja arendada IAKS-i (integreeritud administratsiooni ja kontrolli süsteem), et hakata edaspidi tegema ELi otsemakseid. Esialgne plaan hõlmas ühe põhilise osana ka IT-lahenduse väljatöötamist. Pärast aastapikkust arendustööd oli võimalik saada Soomest juba valmis IT-programm, kuid seda tuli oluliselt täiendada meie oludest lähtuvalt. 2003. a sügisel toimus järjekordne suunamuutus, sest Eesti, nagu ka kõik teised uued liituvad riigid, otsustas üle minna ÜPT-le ehk ühtse pindalatoetuse süsteemile, mille haldamine on IAKSiga võrreldes mõnevõrra lihtsam.

2004. a. saime esimesed kogemused ÜPT elluviimisel. Kuna toetust said taotleda ka need füüsilised isikud, kes olid hoidnud oma maad korras, siis suurenes hüppeliselt pindalatoetuste taotlejate arv ning sellega seoses kasvas ka toetuse administreerijate töökoormus. Olulisemad muudatused 2005. aastal just kohapealse kontrolli hajutamise seisu kohalt olid looma- ja pindalatoetuste taotluste vastuvõtt ning menetlemine erineval ajal.

Praegu on meie ülesanded seotud ELi põllumajandusreformi elluviimisega ehk üleminekuga ÜPTlt lihtsustatud otsemaksete skeemile, mis nõuab järgnevatel aastatel suurt ja põhjalikku ettevalmistustööd.

Turukorraldus. Kaubandus- ja siseturumeetmete (eksporditoetused, riiklik sekkumiskokkuost, kasutamistoetused jt) arendustöö algas 2002. aasta sügisel seoses ELi PHARE projekti algusega. Need olid PRIA ja ka põllumajandusministeeriumi jaoks täiesti uued valdkonnad, mille ettevalmistusega tuli alustada täiesti nullist. Kõigepealt tutvusime seadustega, kasutasime ekspertide abi ja käisime tutvumas, kuidas hallatakse toetusi vanades liikmesriikides. Üheks võtmeküsimuseks oli koostöös Põllumajandusministeeriumiga määratleda Eestile olulised toetused. Nende väljatöötamine ja elluviimine kujunes esmatähtsaks. Need toetused olid: kaubandusmeetmed, piimatoodete sekkumiskokkuost ja eraladustamine ning piimatoodete kasutustoetus.

Üsna pea oli selge, et kontrollimise seisukohalt on otstarbekas osa kontrollifunktsioone delegeerida teistele selles valdkonnas pädevatele asutustele – nii kontrollib Maksu- ja Tolliamet eksporditoetusi, Veterinaar- ja Toiduamet kasutamistoetusi ja piimatoodete sekkumiskokkuostu ning eraladustamist ning Põllumajandusuuringute Keskus teravilja sekkumiskokkuostu. Algusest peale on koostöö nende ametkondadega sujunud. Praegu on peamised toetusmeetmed järgmised: eksporditoetused, teravilja ja või riiklik sekkumiskokkuost, piimatoodete kasutustoetused, koolipiimatoetus. Esimene partii võid ja teravilja osteti sekkumislattu 2005. aasta alguses.

Piimakvoot. 1. aprillist 2003 kuni 31. märtsini 2004 oli Eestis esimene, n.ö mitteametlik kvoodiaasta, mille eesmärk oli saada kogemusi kvoodi haldamisel. Selle ettevalmistamisel arvestati niipalju kui võimalik juba ELi regulatsioonidest tulenevaid nõudeid. Saadud kogemused olid olulise tähtsusega kvoodisüsteemi edasisel arendamisel. Praegu, kui on lõppenud esimene kvoodiaasta Euroopa Liidus, on olulisemad probleemid seotud kvoodi üleandmise reguleerimisega ning kahjuks oleme avastanud ka tootjaid, kes ei ole järginud kvoodisüsteemi nõudeid ja seda ennekõike vähesest teadlikkusest.

Struktuuritoetused. Ettevalmistus ELi struktuuritoetuste menetlemiseks algas eelstruktuuritoetuse ehk SAPARDi projektiga. Arendustöö SAPARDi projekti elluviimiseks algas juba enne PRIA loomist. Pingeline periood SAPARDi protseduuride ettevalmistuses lõppes 2001. a juulis EKlt tunnustuse saamisega.

Tänu SAPARDi kogemustele läks 2004. a üleminek riikliku arengukava toetustele sujuvalt. Samas on toetuste menetlemisel toimunud pidev arendustöö uute meetmete elluviimiseks. Kui eelmisel aastal rakendasime 8 meetet (sh nelja kalandusmeetet), siis käesoleval aastal on lisandumas nõuandetoetuse, maaparanduse investeeringutoetus ning mõningad kalandusmeetmed.

Viimased aastad on näidanud, et samal ajal PRIA töötajate professionaalsuse kasvuga on suurenenud ka taotlejate ning nõustajate teadlikkus ja leidlikkus projektide kirjutamisel.

Maaelu arengukava toetused. Põllumajandusliku keskkonnatoetuse

maksimist alustasime 2000. aastal mahepõllumajanduse toetamisega. 2001. aastal käivitus pilootprojekt Palamuse, Lümända ja Kihelkonna vallas, mille raames toetasime keskkonnasõbralikku majandamist ning lisaks eeltoodule eesti tõugu hobuse kasvatamist, kiviaia taastamist ja hooldamist, võsastunud põllumajandusmaa hooldamist ning mitmeliigilise põõsariba, tiigi ja märgala rajamist. Veel maksime toetust mahepõllumajandusliku tootmise eest.

2002. aastal laiendasime põllumajandusliku keskkonnatoetuse saajate areaali, üle riigi oli lisaks mahepõllumajanduslikule tootmisele võimalik toetust taotleda eesti tõugu hobuse kasvatamise eest ning 55 vallas oli põllumajandustootjatel võimalik saada tasu hea taimekasvatustava võtete kasutamise, põllumajanduslikust kasutusest ajutiselt väljasoleva võsastumata riigimaa hooldamise eest.

2004. aastaks olime välja arendanud eelnevalt rakendatud meetmetele tuginedes kolm põllumajanduslikku keskkonnameedet – keskkonnasõbralik majandamine, mahepõllumajanduslik tootmine ning ohustatud tõugu looma kasvatamine. Hüppeliselt suurenes ka taotlejate arv, kuna toetust oli võimalik saada ka füüsilistel isikutel (2003. a – 2038 taotlust, 2004. a – 5794 taotlust) ning taotleda sai üle riigi.

Peale selle maksime 2004. a vähemsoodsate alade toetust, elatustalu ning sõnnikuhoidlate nõuetele vastavusse viimise toetust. Käesoleval aastal lisandus eelmainitutele ka põllumaade metsastamise toetus.

Kokkuvõttes võib öelda, et möödunud viis aastat PRIAs on olnud väga pingelised, kuid huvitavad, kuna töötajatel on olnud võimalus osaleda täiesti uue organisatsiooni ja struktuuri ülesehitamisel.

PRIA ametniku igapäevase sõnavara näiteid: taotluste ja taotlejate rahuldamine, protseduurid, taotluste menetlemine, kohapealne kontroll, regulatsioon, tunnustamine/auditeerimine, sõnnikumeede, TAKS, EPS, MARSA (IT-programmide nimetused).

Tagasisaade registrite arengule

Teet Eomäe, PRIA registrite osakonna juhataja

Registrite eest on PRIAs algusest peale vastutanud registrite osakond. Kui praegu põllumajandusloomade ning toetuste ja põllumassiivide registrite arengule tagasi vaadata, siis oleks nagu toetust saanud kits põllumassiivil sabaga löönud – aeg on nii kiiresti läinud. Osakonna töö algus ei kattu siiski PRIA omaga. Alustasime 1999. a novembris koos põldude registri büroo juhataja Tarmo Tõnismäega, üle koridori naabriteks praegused kaastöötajad Rena Pent ja Jaanus Hämmal. Lähim printer asus tookord kahe pika koridori ja kahe korruse kaugusel. Veidi aega hiljem võtsime tööle loomade registri büroo juhataja Terje Kuke (nüüd töötab PRIA toetuste osakonnas) ja toetuste registri büroo juhataja Aune Tamme. PRIA loomine läks meie jaoks valutult, sest õnneks olime oma põhiülesannete osas välja kujunenud. Nii sai registrite sektorist registrite osakond.

2000. a sügiseks oli meil iseseisev põllumajandusloomade register olemas – ühendav nabanöör JKKga (tollane PRIK) võis saada lõigatud. Umbes nädalase testperioodi jooksul

sisestasime andmeid küll kahte andmebaasi korraga, aga kuna mingeid erilisi kõrvalekaldeid ei olnud, jätkasime ainult uue andmebaasiga. Siinkohal meenutaks hea sõnaga JKK edumeelset IT-mõtlemist – tollal loodud IT-lahendused töötavad tänaseni. Üks märkimistvääriv asjaolu põllumajandusloomade registriga seoses oli veel see, et piimalehma kasvatamise toetust maksti 2001. aastal välja registrite osakonnas loodud tarkvara baasil. ORACLE vahenditega tarkvara loomiseks kulus tollal kaks nädalat.

Järgmised olulised ülesanded olid toetust soovivate põllumajandustootjate registreerimine ning põllumassiivide registri tarbeks tarkvara loomine. Kui taotlejate registreerimine läks üsna valutult, peamiselt tänu oma osakonna programmeerijatele, siis GISi loomiseks tuli raha taotleda PHARElt. PHARE 2000+ projekt võimaldas meile 2002. aasta kevadel poole Eesti pindala kohta uuendada ortofotosid ning ka geoinfosüsteemi tuuma. Geoinfosüsteemi osas võib rahul olla sellega, et on tehtud infotehnoloogiliselt õiged valikud ja edasine tegevus loob kogu aeg väärtust juurde. Teeme oma esimesi samme vahetamiseks andmeid geograafilist infot töötlevate riiklike registritega. Toetuste register sisaldab peale toetuste andmete ka PRIAlt toetust taotlenute andmeid. Esmapilgul lihtne andmebaas paistab silma oma keerukate välisühendustega. Kõikvõimalikes erinevates formaatides andmete kontrollimine on keerukas ja tööd ei ole hõlbustanud isegi X-tee lahendused. Täna võib andmete kontrollimise osas parimate koostööpartneritena märkida Justiitsministeeriumi Registrikeskust ja AS Andmevara.

Tulevikus on plaanis välja vahetada põllumajandusloomade registri, taotlejate registreerimise ning statistika ja aruandlussüsteemi tarkvara. Neid suuri tarkvaraarenduse projekte juhib meie asutuses IT-osakond. Peale selle on käimas *Transition Facility* hange, mille tulemusena peaksime saama veel sel aastal värsked ortofotod nende alade kohta, kus ei tehtud aeropildistamist 2002. aastal. Kaugseire kohta on vastu võetud otsus – põldude registri büroo ja toetuste kontrolli osakond osalevad sel aastal kaugseire pilootprojektis.

Kõik eespool mainitu on tegelikult meeskonnatöö tulemus ja siinkohal tahaksin tänada kõiki praeguseid töötajaid ja kindlasti ka osakonna vilistlasi, kes täna töötavad erasektoris või täiendavad PRIA osakondi registritest saadud teadmiste ning

kogemustega.

„*Ei pole mul piale koira rohkem kedagist...*“ – loomapidaja vastus loomade registri peaspetsialisti küsimusele e-posti aadressi kohta.

PRIA arendustööd ja partnerid

Jaanus Hämmal, PRIA arendusnõunik

PRIA arendustööd on väga suures osas tehtud PHARE projektide kaasabil, ilma milleta ei oleks me täna need, kes me oleme.

Esimeseks arendustöök võime tinglikult lugeda SAPARDi ettevalmistamist ja käivitamist, mida tegi väike grupp inimesi väga entusiastlikult. Ka siin oli abiks PHARE SPP projekt. Edasine areng nõudis järjest rohkem ressursi nii inimeste, riistvara kui tarkvara osas, mis tingis vajaduse taotleda lisavahendeid projektidena.

Esimeseks suuremaks projektiks kujunes aastatel 2001–2003 kestnud Integreeritud Administratsiooni ja Kontrolli Süsteemi (IAKS) ülesehitamise projekt, mis rajas aluse kõigi otsetoetuste ja ka maaelu arengu toetuste väljamaksmiseks ja registrite haldamiseks.

Mestimispartneriteks said nimetatud projektis põhiliselt Saksa eksperdid, aga kaasa löid ka Iiri ja Soome asjatundjad. Koostöö kujunes tõhusaks, kuid selgus ka tõsiasi, et projekti elluviimiseks vajalikke vahendeid oli alahinnatud. See tingis vajaduse taotleda jätkuprojekti, mis kestab 2004–2005. Selle projekti mestimispartneriteks on soomlased, kes olid ekspertidena kaasatud juba ka eelmisesse projekti. Projekti käigus täiustatakse IAKS-i ja ka uut alustel tarkvara loomade registri tarbeks.

Täiesti uus proovikivi PRIA-le oli turukorraldussüsteemi ülesehitamine. Siin tuli appi mestimisprojekt koos Inglise ja Hollandi ekspertidega aastatel 2002–2003. Projekti abiga oli liitumishetkeks tagatud esmane valmisolek turukorraldusmeetmete rakendamiseks. Ka siin tekkis vajadus jätkuprojekti järele, mis käivitub sellel aastal. Selleski projektis aitavad olemasolevate süsteemide täiustamisele kaasa põhjanaabrid soomlased.

Käesoleval aastal on käivitumas veel mitu PHARE projekti. Riikliku arengukava ja maaelu arengukava toetusmeetmete tarkvarasüsteemi arendamise projekti mestimispartneriteks on Kreeka eksperdid. Projekti raames täiustatakse olemasolevat tarkvara ja arendatakse välja uusi mooduleid.

Loodetavasti käivitub kevadel ka *Transitional Facility* projekt, mis võimaldab ligikaudu poolele Eesti pinnale teha uued ortofotod, mis on aluseks kaardimaterjali uuendamisele, millega omakorda kindlustatakse toetuste maksmise täpsus. Kontrolli osakonna peainspektoritele avaneb tänu *Transitional Facility* projektile võimalus õppida Suurbritannias, kuidas teostada efektiivselt kohapealset kontrolli.

Ülaltoodud projektide käigus on arendatud tarkvara ja ostetud riistvara üle saja miljoni krooni väärtuses. See aga ei tähenda, et meil kõik valmis oleks ja võiksime rahulikult töötada ning tehtud töö vilju nautida. Toetuskeemid on pidevas muutumises. Juba on vaja sihte seada ÜPP (ühine põllumajanduspoliitika) reformist tulenevate muutuste elluviimiseks. PHARE abi on lõppenud, küll aga veel on võimalik Euroopa Liidult nn üleminekuaja abi saada *Transitional Facility* projektidena. Seda PRIA ka taotleb, et reformiga seotud tarkvara muudatusi ellu viia.

Mainimata ei saa jätta majasiseste töögruppide osa arendustöös. Oleme seda töövormi kasutanud kõigi kogu organisatsiooni haaravate arendusprojektide puhul ja see on olnud väga edukas.

Enne ELiga liitumist läks peamine pingutus sellele, et ehitada üles toetuste menetlemise süsteemid ja need ka kiiresti rakendada. Kiire arengu ja pidevate muutuste tõttu kasutasime päevi, nädalaid ja kuid hõlmavaid plaane. Möödunud aastal

pärast liitumist otsustasime ka arengukava koostamiseks aega võtta. Arengukava koostamisel oli meile abiks koolitusfirma *Business Grain OÜ*. Selle protsessi käigus tutvusime ka kvaliteedijuhtimise põhimõtetega ja veendusime, et arengukava annab hea tõuke juhtimiskvaliteedi parendamiseks.

Arvutid ja tarkvara on hädavajalikud abimehed kvaliteetse töö tegemisel, kuid arengukava koostamisel selgus ammutuntud tõsiasi, et kõige tähtsam on inimene.

Seetõttu oleme seadnud ka järgnevate juhtimiskvaliteeti tõstvate arenguprojektide eesmärgiks tegelda inimesega, olgu see siis innovatiivsuse soodustamine, töökohtade hindamine, motivatsioonisüsteemi arendamine või kompetentsimudelite väljatöötamine.

Klientidele mõeldes oleme alustanud e-PRIA arendamist, mis peaks juba lähitulevikus võimaldama kliendil taotleda toetust või teha kandeid registritesse ilma koduarvuti tagant lahkumata.

Arendustööl on olnud möödunud viie aasta jooksul PRIA arengus kaalukas osa. Areng jätkub, kuid kindlasti nõuab selleks vahendite leidmine juhtidelt rohkem vaeva ja pingutamist kui esimesel viiel aastal, mil suure panuse andis Euroopa Liit PHARE ja *Transitional Facility* projektide näol.

PRIA info on avalik

Heli Raamets, PRIA pressinõunik

PRIAl täitub viies tegutsemisaasta. Kuidas on selle aja jooksul muutunud klientide ja avalikkuse teavitamine PRIA tegevustest?

Aastal 2000, kui PRIA loodi, keskendusime peamiselt sellele, et teavitada avalikkust ja põllumehi uuest asutusest ja selle ülesannetest. Probleeme tekitas asutuse pikk nimi – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet. Selle nime õige kirjutamisega oli probleeme nii mõnelgi meie enda töötajal, rääkimata ajakirjanikest või põllumeestest. Oli igati loogiline hakata rohkem kasutama lühendit PRIA, mis on nüüdseks vägagi tuttavaks ja suupäraseks saanud.

Kogu teavitussüsteem tuli praktiliselt nullist üles ehitada. Teave, mida jagasime, tutvustas toetusi ja oli mõeldud peamiselt põllumeestele. Esmase infokanalina valmis 2000. aasta novembris PRIA esimene veebileht. Praeguse veebilehega võrreldes oli see väga piiratud info ja võimalustega, aga tolle aja kohta ajas asja ära.

“Abiks taotlejale”

Aasta 2001 oli PRIA jaoks esimene täispikk tegutsemisaasta. Jagasime 13 erinevat riiklikku põllumajandustoetust ja alustasime ka SAPARDi programmiga. Iga toetuse kohta tegime taotlejatele juhendmaterjali, mille riputasime veebilehele üles. SAPARDi nelja käivitunud toetusmeetme kohta lasime trükikojas trükkida lausa värvilised infovihikud, mis said nimeks “Abiks taotlejale”. Nüüdseks kannavad kõigi toetuste juhendmaterjalid ühist nimetust, mis iseloomustab nende eesmärki – abiks taotlejale. Suurema taotlejate arvuga toetuste puhul trükime käepärases suuruses juhendmaterjalid. Mis puutub “Abiks taotleja” kaanevärvi, siis põhivärvid on pärit SAPARDi toetuse ajast – põllumajandustootmise investeringutoetuse juhend on rohelistega kaantega ja maapiirkonna ettevõtlustoetuse juhend kollastega kaantega. Ülejäänud trükised üritame teha erinevat värvi, et need oleksid kergesti eristuvad ja ei läheks omavahel segi.

Ajakirjandus

Alates 2001. aastast teeme koostööd Maalehega, kus ilmub regulaarselt lehekülj “PRIA annab teada”. Ka Eesti Televisiooni saatega “Maahommik” on meil tihe koostöö. Kui PRIA

loodi, siis räägiti-kirjutati ajakirjanduses põllumajandusteemadel suhteliselt vähe. Aasta aastalt on põllumajanduse ja ka PRIA teemad aina rohkem kajastamist leidnud. Iga aastaga on kasvanud nii toetuste kui ka PRIA poolt ajakirjandusele väljastatava info maht. Näiteks üleriigilistes lehtedes ilmub umbes 400 PRIAga seotud artiklit aastas, lisaks sellele ka maakondlikes ja vallalehtedes.

Kliendiküsitlused

2003. aasta alguses viisime loomapidajate seas läbi küsitluse. Uurisime, kust nad saavad PRIA kohta infot ning kust nad tahaksid seda saada. Konkurentsituult populaarseim infokanal oli Maaleht, kust sai infot 78% vastajatest. Samas märkisid paljud, et tunnevad puudust koju saadetavast infost. Võtsime klientide soove arvesse ja samal aastal andsime välja esimesed numbrid oma infolehte – “PRIA Uudised” – mille saatsime kõigile klientidele postiga koju. Koju saadetava lehe tagasiside oli väga positiivne ja see julgustas meid selles suunas edasi tegutsema. 2003. aasta lõpus saatsime kõigile klientidele postiga 2004. aasta toetusi tutvustava infovihiku. Kõikide toetuste tingimused ei olnud küll materjali trükkimineku ajaks kinnitatud, aga üldise pildi aasta jooksul jagatavatest toetustest andis see huvilistele siiski.

Täpsemat infot, juhendmaterjali ja taotlusvorme saavad taotlejad enne iga toetuse taotluste vastuvõttu nii PRIA veebilehelt kui ka piirkondlikest büroodest.

2005. aastal läbi viidud kliendiküsitlusest selgus, et PRIA klienditeenindusega on rahul või väga rahul üle 95% vastanutest! Küsitluse tulemustest selgus seegi, et populaarsemate infokanalite osas on Maalehele tihedalt kandadele astumas infoleht “PRIA Uudised”, PRIA poolt välja antud trükised ja Internet. Interneti populaarsust näitas see, et rohkem kui pooled küsitlusele vastanutest tegid seda PRIA veebilehekülje vahendusel.

Nõustajad

Kui algusaastatel käisime paljudel infopäevadel toetuste tingimusi tutvustamas, siis nüüd oleme valinud teise tee. Selle asemel, et üritada toetuste ettevalmistamise ja taotluste menetlemise kõrvalt koolitada infopäevadel meie 20 tuhandet taotlejat, mis on ilmvõimatu, koolitame välja hoopis nõustajad. Nõustajad aitavad põllumehi nii toetustaotluste koostamisel kui selgitavad infopäevadel taotlejatele toetuste saamise võimalusi.

Info ja juhendmaterjali jagamise osas teeme koostööd ka Eesti Põllumajandus Kaubanduskoja maakondlike teabekeskustega.

Kas põllumees on toetuste tingimustega kursis?

Algusaastatel, kui SAPARDi programm käima läks, oli palju küsimusi ja levis valearusaamu. Kõik uus tekitab ju algul vastuseisu ja tundub võõras. Nii räägiti SAPARDi kohtagi, et selle toetuse saamine on ilmvõimatu ja toetuse tingimusi nimetati Euroopa Liidu bürokraatia uueks tasemeks. 2001. aastal laekus SAPARDi esimesel päeval nelja avatud toetusmeetme raames ainult kolm taotlust. Kogu 2001. aasta jooksul esitatud SAPARDi taotlustest vastasid tingimustele ja said toetuse napilt pooled projektid. Aga mida aasta edasi, seda paremini õppisid põllumehed ja maaettevõtjad projekte kirjutama ning seda aktiivsemalt hakati ka toetust taotlema. 2005. aastal esitati esimesel põllumajandustootmise investeringutoetuse taotluste vastuvõtupäeval 164 projekti! Ka suhtumises ELi toetustesse on toimunud murrang – enam ei peeta nende saamist ilmvõimatuks, pigem vastupidi. Toetused on põllumeeste jaoks

muutunud kindlaks toeks, millega arvestatakse. Nõuetekohaste taotluste osakaal on investeeringutoetuste osas tõusnud 90%-ni ja loomatoetuste puhul lausa 99,5%-ni.

Mida toob tulevik?

Tänavu saatsime ligi 19 tuhandele maaharijale enne pindalatoetuste taotlemise aega koju põllumassiivide kaardid, taotlusvormid ja juhendmaterjali. Aprillis valmis põllumassiivide veebikaart, mille abil on internetikasutajatel võimalik otsida põllumassiive ja mõõta arvuti tagant lahkumata üle oma põllud. Aina rohkem põllumehi kasutab info hankimiseks Interneti ja nii olemegi pannud suure rõhu veebiteenuste arendamisele. Lähiaastatel on plaanis luua veebilehele kliendiportaal, mille kaudu saavad põllumehed PRIAga suhelda – anda teada loomade liikumisest, kontrollida ja mõõta oma põlde, esitada toetustaotlusi ja vaadata taotluste menetlemise infot. Loodame, et kliendiportaal leiab sama sooja vastuvõtu, kui enamus PRIA teisi uuendusi.

PRIAst ei saa üle ega ümber

Heino Laiapea, Maalehe ajakirjanik

Kui poleks PRIAt, ei kuuleks me seda rahakõlinalt, mida Euroopa Liit meile pakub.

PRIA on tähtis lüli majandusahelas. Tema eest peab hästi hoolt kandma. Tüli ja vaenu kiskuda ei maksa.

Viieaastane PRIA tegi mullu edukalt küpsuseksami. Peaaegu kuue nädalaga saadi hakkama suure maade deklareerimise kampaaniaga, mida üheski teises naaberriigis pole suudetud teha. Kirja pandi kõik maad, mis on haritud või mis kevadel võsast puhtaks roogitud. Üllas eesmärk, sest ainult deklareeritud maadel sehkendamise eest saab tulevikus Euroopa Liidu lubatud toetust. Ühe taotleja teenindamiseks oli ette nähtud loetud minutid ja sekundid. Kui aga büroosse tuli 90-aastane memm oma talu

maid kirja panema, kulus normajast rohkem. Pidi ikka närvi ja kannatust olema nii PRIA piirkondlike büroode töötajatel kui ka maaomanikel ja maakasutajatel. Käisin tollal kuue maakonna büroos ja nägin, kuidas kõik tahtsid anda parima, mis sest et ettevalmistusaeg oli napp. Vajalike kaartide leidmine ja arvutist väljatrükkimine polnud algul sugugi lihtne. Kitsastes koridorides tuli õhust puudus, aga keegi ära ei surnud, kuigi turgutust vajasisid nii mitmedki eakad inimesed. PRIA spetsialistid pidasid vastu, karastusid. Mis sest, et mõnelgi jäi kevadel aiamaale peenradki tegemata, selline oli tööpinge. Sellele järgnenud ligi 19 000 ühtse pindalatoetuse taotluse vastuvõtmine ja hilisem taotluste kontrollimine oli omaette ooper, mille eest vääriskid kõik PRIA büroode töötajad preemiat. Eksamihindena sai PRIA aasta eurooplase nimetuse. Ega nad ise ennast sinna esitanud. Tartu põllumeeste juht Jaan Sõrra teadis, kuhu nupule vajutada.

Kiita tuleb PRIAt veel sellegi eest, et paljud toetusesaajad said mullu algul vähendatud toetussumma hilisemal selgitamisel, ilma kohtuskäimiseta, suuremas mahus kätte. Eriti põhimõttekindlad on käinud PRIAga kohut ja mõni on saanud võidugi. Paraku on see toonud kaasa mõlemapoolseid kulutusi. Kellel kallim advokaat, see võidab. Statistikat ja kroone kokku lugema hakata pole mõtet.

“Esimesel eluaastal oli PRIA nagu vana toriseja, kes teistega koostööd ei soovinud või osanud teha. Esimesed SAPARDi toetuse taotlused peksti tagasi, sest koma või punkt polnud õige koha peal,” meenutas üks nõustaja. “Nüüd pole PRIA enam selline ebamugav koll. PRIA töötajad, kes käivad taotlejaid kontrollimas, peavad olema ühel ajal allveelaevnikud, loomaarstid, lendurid ja geodeedid.”

Võrreldes esimeste aastatega on PRIA tegevus muutunud paindlikumaks ja klientide huve üha enam arvestavaks. Libedamini läheb PRIAl asjaajamine suurtootjatega. Neil on ju sageli täpsem ja mitmekülgsem eelinfo toetuste saamise tingimustest. Lehemehena olen kohtunud kümnete väiketootjatega, kes pole mõistnud PRIAlt soovitud taotlustele heakskiitu saada või on oma asjaajamises hilinenud. Just see on koht, mis vajab edaspidi rohkem tähelepanu.

Kahju, et liiga targaks saanud ametnikud süsteemist lahkuvad. Uute koolitamine võtab oma aja. Samas on asukoht Tartus hea, sealt saab põllumajandusülikoolist noort hea tasemega kaadrit tööle tõmmata. Targasti tehti, et PRIA keskus loodi Tartusse, kus leiti talle sõbralikud hooned Narva maanteel. Nüüd peab sinna peale, alla ja juurde ehitama, et kõigele vajalikule piisavalt ruumi oleks. Tallinna poleks see kuidagi ära mahtunud.

Viie aasta eest oli PRIA kui tehasesst välja lastud katseksemplar, skeemide järgi kokku pandud masinavärk. Infot selle funktsioneerimise kohta valdasid vähesed. Väiksemad hammasrattakesed ehk tavalised maakondade büroodesse värvatud töötajad olid kui hallid hiirekesed. Kogu PRIA pressiga suhtlemine on suures osas tsentraliseeritud. Sellest on kahju, sest iga ametnik peaks olema võimeline oma valdkonna küsimusi selgitama. Mugav on saada ümmargust, igatpidi silutud infot ühest kohast, aga elu võiks olla mitmekesisem.

“Ei saa me läbi PRIAta,” laulavad nii põllumehed kui teised riigiametnikud. Poleks PRIAt, ei teaks keegi täpselt, kui vanad lehmad kellelgi laudas on ja mitu vasikat aastas sünnib, mitu hektarit rapsi on külvanud Mart ja mitmel sajandikul kasvatab ohakaid naabri Leida.

Tegelikult on PRIA registrid üks kaval nõks, kuidas hoida põllumeeste ja maal tegutsevate ettevõtjate tegevus kontrolli all.

PRIA on toetuste taotluste vastuvõtmise ja kontrollimise graafiku koostanud selliselt, et aasta läbi oleks ühtlasem töökoormus, mis on muidugi mõistetav ja õige.

Justkui reeglits on muutunud seegi, et toetuste määrused kinnitatakse ministeeriumis viimasel minutil enne taotluste vastuvõttu. Ja jällegi ei jõua informatsioon kogu sihtgrupini, mis valmistab muret nii PRIA ametnikele kui põllumeestele.

Toetuste saamises on ja jääb tõlgendamise küsimusi – et kelle taotlus väärrib rahastamist, kelle oma aga mitte. Selles pole mõtet näha halba ega kujutleda korrupsiooni. On ju ka jagajad inimesed, mitte robotid. Rahakott on aga jagajal ikka

piskuke ja seal tuleb teha valikuid.

Mõni valik on aga kummaline. Nii on Eestis ebasoodsateks piirkondadeks 101 valda, kuhu saab eraldi toetust taotleda. Ühel aastal jagati ikaldustoetusena 101 miljonit krooni. Mina ei usu, et sellised numbrid juhuslikult leitakse, ikka iga riigikogu liikme jaoks üks. Kahju kui PRIA peaks täitma kellegi poliitilisi tellimusi. Sellele vaidlevad asjaosalised küll kärvesti vastu, et poliitikaga pole PRIAl midagi tegemist. Aga siiski – PRIA täidab ju

põllumajandusministeeriumi juhiseid. Ministeeriumides on aga poliitilised ministrid. Põllumajanduses ei kuku järsud pöörded hästi välja. Seda on näidanud meie lähiajalugu. Nüüd sõltume pööretest Brüsselis. Millised toetusskeemid rakenduvad 2007. aastast, seda praegu PRIA koduleheküljelt ei leia. Mida varem need sinna jõuavad, seda selgem pilt on maakasutajatel.

Kuhu mahub küll ära see tohutu hulk taotlusedokumente, mida PRIA peab seitse aastat säilitama. Säilitamise nõue tuleneb ilmselt sellest, et mõni valskus saaks hiljem kapist välja toodud.

Kui muidu väiksemad seaduserikkumised (sulitembud) aeguvad viie aastaga, siis miks peab PRIA hoidma pabereid seitse aastat. On aeg Tartusse PRIA toetuse abil püsti panna üks makulatuuri ümbertöötlemise tehas. Ehk osutub riigile tulusamaks, kui kartulikrõpsu- või õlitehas.

Toetusraha on olnud suureks abiks

Intervjuu Jaanus Murakaga, TÜ E-Piim

Millised on sinu senised kokkupuuted PRIAga?

Kokkupuuteid on olnud palju ja need on olnud tõised.

Milline on esimene PRIAga seotud mälestus?

Esimesed mälestused puudutavad veel Euroopa Liiduga liitumiseelset aega, kui jagati SAPARDi toetust. Oleme kolm korda SAPARDi toetust küsinud – juustutööstuse juurdeehituseks ja seadmete ostuks. Iga kord on need küsimised õnneks läinud, oleme ka raha saanud ja mingeid probleeme ei ole olnud. Juustutööstus töötab ja toetusraha

on olnud tõesti suureks abiks.

Kas SAPARD tundus esimesel aastal keeruline ja raske?

Esimene aasta, kui tulid SAPARDi toetused, oli hirm võibolla liiga suur. Samas olid ettevõtted hügieenireeglite regulatsioonidega juba enne kokku puutunud – plaatsid oma hoonete seinu ja ostsid plastaknad. Kuna regulatsioonid olid väga keerulised, siis võib-olla kardeti algul üleliia. Kuigi meil eriti hirmu ei olnud. Piimatööstuses on võimalik *knowhow*'d sisse osta ja võib-olla suuremat hirmu tundsid talunikud – kuidas kümnet lehma omav talunik kõigea hakkama saab – ta peab olema ühes isikus agronoom, veterinaararst ja PRIAst raha küsija, seega üsna andekas.

Milline on viimane PRIAga seotud mälestus?

Viimane sündmus on seotud interventsioonivõiga. Selle aasta alguses avanes Euroopas interventsiooni kokkuost võile ja E-Piim praktiseeris esimesena Eestis interventsioonikokkuostu. Vaatamata sellele, et tegemist on väga komplitseeritud meetmega, toimib see väga hästi. Töötame kolmnurgas PRIA, E-Piim ja Hansapank. Hansapank finantseerib selle E-Piimale ja PRIA maksab tagasi Hansapangale. Hansapank väidab, et see

on tal esimene Euroopa toetuste sildfinantseerimine ja täna võime öelda, et see läheb väga hästi ja oleme sellega rahul.

Missugune on olnud PRIA areng viie aasta jooksul?

Kõrvalt vaadates tundub, et PRIA on kiiresti arenenud. Suhtleme ka põllumajandusministeeriumi, veterinaarameti ja tolliametiga, kuid nende kõrval on PRIA olnud väga kiiresti arenev organisatsioon. Meetmete hulk, millega tegelda tuleb, on suur ja inimeste arv on ka viie aasta jooksul kasvanud. Minule tundub, et PRIA on väga hästi oma tööga hakkama saanud. PRIA oli pärast liitumist mõnes mõttes raskem tööle hakata kui mõne teise kandidaatriigi analoogsel asutusel, kuna paljud kandidaatriigid praktiseerisid enne liitumist oma eksporditoetuste süsteemi, oma siseriiklikku interventsiooni ja neil oli vastav kogemus olemas. Aga kuna Eesti praktiseeris ainult superliberaalset turumudelit, siis meil ei olnud selliseid organisatsioone ja meetmeid. Alustada tuli täiesti nullist ja minu arust on sellega hästi hakkama saadud. Väga meeldiv on see, et PRIA juures on tunda ettevõtjakeskset närvi. Proovitakse probleeme lahendada ja ettevõtetele vastu tulla, selle asemel, et üritada tõestada, et taotleja on teinud vea ja pühkigu nüüd suu toetusest puhtaks. Ma arvan, et PRIA juures on kõige olulisem arusaam, et tegelikult sõltub PRIA tegevusest väga palju see, kui kiire on Eestis majanduskasv. Majanduskasv võib olla just põllumajandus- ja piimandussektoris. Need sektorid on Euroopa üle reguleerinud ja kui meie PRIA peaks töötama veidi aeglasemalt või lohakamalt kui teiste riikide makseagentuurid, siis oleks ka palju oodata, et meie asjaomased majandusvaldkonnad suudaksid teiste Euroopa riikidega võrreldes sama kiiresti areneda ja konkurentsivõime vastu pidada. PRIA raha ei ole lisakasum ettevõtetele, näiteks interventsioonivõti meede on tegelikult piimarahaga meede. PRIA on hästi töötnud ja PRIA puhul paistab silma selline paindlikkus, mida ei saa paljude teiste Eesti ametkondade kohta öelda.

Missugust kasu on saanud E-Piim toetuste abil?

Eelkõige on meil nüüd võimalik eksportida kaupu väljapoole Euroopa Liitu. Kuni Euroopa Liiduga ühinemiseni oli see praktiliselt võimatu, sest kõik teised Euroopa Liidu riigid said eksporditoetusi Euroopast kolmandatesse riikidesse eksportimisel. Meil on see võimalus alates eelmise aasta esimesest maist. Ja juba alates 2004. aasta juunist hakkasid ettevõtted aktiivselt eksporditoetusi küsima ja nüüd me oleme võrdses seisus teiste Euroopa riikidega. Tänu eksporditoetustele on meil võimalik võrdsete hinnamudelitega konkureerida ja see on avanud meile oma kauba müümiseks lisaturgude võimalusi. Teadagi on ju, et suur osa Eesti piimast tuleb eksportida. Interventsioon avaneb juhul, kui turul on hind madal ja täna ongi hind madal. Täna on näiteks see hind, mida me saame või eest, interventsioonist 3–4 krooni kallim, kui on turuhind. Kui suudame alates märtsist müüa interventsiooni 700 tonni võid, siis arvestades seda mahtu, teeb see kokku ca 2,5 mln krooni rohkem, kui turult on võimalik saada. Vastasel korral ei suudaks me talumeestele maksta seda piimahinda, mis meil on lubatud.

Ka investeeringutoetused on olnud väga vajalikud. E-Piim on tõstnud juustutootmise mahu viiekordseks. 1998. aastal tootsime maksimaalselt tuhat tonni juustu, tänava toodame me viis tuhat tonni juustu. Neid investeeringuid ei oleks me ise suutnud kindlasti nii kiiresti teha. Tänu SAPARDi toetustele oleme suutnud tõsta Põltsamaa juustutööstuses tootmise mahu mitmekordseks.

Noor asutus on teinud ära suure ja eduka töö

Intervjuu Torgu vallavolikogu esimehe Mihkel Undrestiga

Millised on olnud sinu senised kokkupuuted PRIAga?

Kui ma meelde tuletan, siis puutusin PRIAga esimest korda kokku mitu aastat tagasi,

kui mul tuli tuua Tartusse SAPARDi projekt kalatööstuse seadmete kohta. Nüüd

olen PRIAga päris tihti kokku puutunud, kalandus- ja külameetmete kaudu, nii et PRIA tegemistega olen kursis.

Räägi palun esimesest projektist lähemalt.

Esimene projekt on hästi meelde jäänud, see oli Saaremaal asuvale OÜ VRHL-ile

kala külmutusseadmete soetamine. Olin Tartus üldse paar korda käinud ja see oli kas teine või kolmas kord, kui ma sinna pidin sõitma. Selle projekti kokkupanekul aitasid mind nõustajad, kes olid just saanud asjakohase koolituse ja nende jaoks oli see ka esimene projekt. Kui ma sellele alla kirjutasin, siis tundus see dokumendipakk niivõrd paks ja töö nii mahukas, et ma arvasin, et see jääb mu esimeseks ja viimaseks projektiks. Mul ei olnud ka usku, et see läbi läheb, sest tundus võimatu nii suur hulk pabereid õigesti täita. PRIA oli ju ka arengu alguses ja kuidas siis seda kõike nähti ... Aga kõik läks ilusti ja nüüd tagantjärele võin öelda, et PRIA on kõvasti arenenud, nii maakondades asuvad bürood ja seal töötavad inimesed, kui ka PRIA mõistev suhtumine. Arenes dialoog taotleja ja kontrollorgani vahel. Ei otsita võimalust raha mitte anda, vaid vastupidi, proovitakse aidata, et kõik sujuks, vastavalt seadusele. Üks noor asutus on viie aasta jooksul teinud ära suure ja eduka töö.

Missugune on viimane mälestus PRIAga seoses?

Tänavu 2. mail andsime PRIAsse kalasadama projekti, mis on praegu menetluses. Ja enne seda kaks külameetme projekti Sõrve Sääre otsa, üks neist oli valla rahvamaja rekonstrueerimine ja teine Mõntu sadamale puhkeala loomine. Need said positiivse otsuse – mõlemad projektid said maksimumsumma. PRIAle on mul ainult kiitvaid sõnu öelda.

Kuidas läks sadama projekti koostamine?

Võtsin määruse väljatöötamisest aktiivselt osa nõuandva kalandusnõukogu liikmena ja see töö kestis üle aasta. Olen täiesti kindel, et PRIA oleks selle meetme kiiremini avanud, kui põllumajandusministeerium ja kalurid ise oleksid jõudnud nii kiiresti järele tulla, kui PRIA ees jooksis. Aga projekti kokkupanek läks ilusti, kuna olin teadlik igast määruse muudatusest ja ootasin taotluste vastuvõtu algust.

Mis kasu on toetustest olnud?

Toetusraha on loonud näiteks kalanduse valdkonnas 10–15 uut töökohta ja on suurenenud ka tootmisvõimsused. Külameetmetest oli üks projekt laste spordisaal, mis sai tehtud Torgu koolimajja. See viis lapsed eelmisest sajandist järgmisse. Enne olid seal saalis väga viletsad tingimused – põrandad olid mädad ja katus jooksis läbi. Aga nüüd on Sõrve lastel samasugused võimalused nagu ükskõik missugusel linnakoolil. See investering ei toonud küll uusi töökohti, aga ma arvan, et see on üks suuremaid võite Sõrve sääre tipus. Samas

annavad kalandusprojektid Sõrve Sääres inimestele lisatöökohti. Tahan tänada PRIAt, te olete tublid olnud, kiiresti arenenud ja väga palju aidanud ka Eesti kaugemaid piirkondi, nagu seda on Sõrve. Loodan, et teie töö on edaspidi veel efektiivsem tänu teie tublidele juhtidele ja inimestele, kes seda tööd teevad.

Suur kollane kombain

Intervjuu esimese SAPARDi toetuse saaja Erki Oidermaaga

Missugune on sinu esimene PRIAga seotud mälestus?

Esimene mälestus on ikkagi see suur kollane kombain, mis sai toetuse eest muretsetud. Tolle aja kohta oli SAPARDi taotluse koostamine päris suur ettevõtmine ja aega kulus päris palju, ikka pikki öid. Päeval tuleb ju põllumajandusega tegelda ja ööd on paberimajanduse jaoks.

Kas tegid projekti ise või kasutasid nõustaja abi?

Esimese projekti tegin ise. Enne seda olin teinud SPP projekti ja see läks edukalt läbi, nii et väike kogemus oli. SAPARDi projekt oli SPP omale küllalt sarnane.

Missugune on viimane PRIAga seotud mälestus?

Eilsest, kui käisin pindalatoetuse taotlust ära viimas. Läksin kella kahe paiku PRIA Põlva bürosse ja järjekorda ei olnud, ainult mõni inimene. Ilmselt tulevad kõik hommikul, väga ruttu läks. Kaardid sain postiga koju ja uued maad, mis ebasoodsama piirkonna toetuse raames juurde sai võetud, neile oli vaja üleandmis-vastuvõtmise akte. Kui kaart tuleb koju, lihtsustab see kõvasti asjaajamist võrreldes esimese aastaga, kui tuli minna PRIAsse ja otsida õiget kaarti. Aja kokkuvõtte on praegu ikka mitmekümnekordne.

Kuidas on sinu ettevõtmised viimase viie aasta jooksul arenenud?

Olen vaikselt kokku arvestanud oma seemnevilja tonne ja selle aasta viimased numbrid näitavad, et olen seemnevilja toodangu poole pealt Eestis vast esimese kolme hulgas. Kui pihta hakkasin ja SAPARDi toel kombaini soetasin, siis oli pind 250 hektarit, aga tänavuses taotluses on kusagil 730 hektarit. Ja juba ongi vaja teist kombaini, mis on ka ära tellitud, ainult selle vahega, et nüüd tuleb see omavahenditega 100% kinni maksta. Aga vähemalt jalad on alla saadud ja võib juba lubada endale kahte kombaini ja kõrget kvaliteeti taga ajada.

Mis toetusi oled saanud?

Olen ikka igal aastal SAPARDi projekte teinud ja traktori saanud ning viimased on olnud ehitused. Sel aastal tuli ka juba jaatav vastus viljahoidla rekonstrueerimise projektile. Eelmisel aastal sain toetust ka asfaltplatsi ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, nii et igale poole, mitte ainult tehnikasse. Pindalatoetusi olen saanud ka igal aastal. Ainult keskkonnatoetust ei ole ma võtnud, kuna ma ei saa ristiku külvikorraga hakkama. Need, kes seemet kasvatavad, ei tea ette planeerida, mis asi mis aastal läheb, et kas tuleb siis nisu või oder või kaer. Kasvatan vastavalt sellele, missugused tellimused tulevad. Kasvatan seemnevilja, rapsi, toidunisu ja kartulit.

Kas oled pidanud ka inimesi juurde võtma?

Nüüd on jah inimesi juurde võetud, viimase töölepingu vormistasin 1. mail. Praegu on minuga kokku kuus inimest. Aga põllupinda on ka päris kõvasti.

Kuidas hindad PRIA arengut viie aasta jooksul?

Ma arvan, et PRIA on palju paindlikumaks ja inimeste suhtes vastutulelikumaks läinud. Nüüd ei ole enam väga jäika suhtumist, saab asjad ära lahendatud. Algul oli suhtumine ikka päris jäik. Ükskõik kellega rääkisin, siis kõik talumehed oli samal seisukohal, et PRIA on hullem kui maksuamet. Eelmisel aastal sattusin veel pindalatoetuste järelkontrolli valimisse ka ja käidi minu põlde üle mõõtnas. Aga mul ei olnud probleemi, mul on ostetud GPS-süsteemid ja maad täpselt üle mõõdetud. Ostsin endale täpselt samasuguse GPSi, nagu PRIAgi on.

Kas naabrid ka käivad seda küsimas?

Ikka käivad jah. Selle küsimisega ongi niimoodi, et nüüd oleks ka vaja mõõta, aga taotluste esitamise aeg on ikka maru varajaseks toodud. Rahvas rabab praegu põllul viimast külvi teha. Mul endal on küll ära tehtud, aga ei olegi aega mõõtma minna, kuid samas on täna viimane päev taotluspaberid ära viia. Rahvas tahaks ise täpsemalt teha, aga PRIA varajane tähtaeg sunnib ripa-rapa pindalad kirja panema. Taotluste esitamise tähtaeg võiks olla juuni algul, 10. juuni paiku oleks selline normaalne aeg.